

Ida Perälä

”Haluaisin jäädä loppuelämäksi yökylään tänne!”

Lasten kokemuksia päiväkodista ja varhaiskasvatuksesta

Opinnäytetyö

Syksy 2016

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Suuntautumisvaihtoehto:

Tekijä: Ida Perälä

Työn nimi: ”Haluaisin jäädä loppuelämäksi yökylään tänne!” Lasten kokemuksia päiväkodista ja varhaiskasvatuksesta

Ohjaaja: Tiina Tiilikka

Vuosi: 2016

Sivumäärä: 52

Liitteiden lukumäärä: 4

Opinnäytetyöni käsittelee lasten kokemuksia varhaiskasvatuksesta. Työni tavoitteena on selvittää, miten lapset kokevat varhaiskasvatuksen, mikä heille on päiväkodissa mieluisaa ja tärkeää. Tutkimuskysymykseni on, minkälaisia kokemuksia lapsilla on päiväkodista ja varhaiskasvatuksesta.

Opinnäytetyöni teoriaosuus koostuu varhaiskasvatusta käsittelevästä luvusta sekä varhaiskasvatusta ja päiväkodin arkea käsittelevästä luvusta. Molemmissa teorialuissa aiheita käsitellään useammasta erilaisesta näkökulmasta.

Tutkimukseni on laadullinen eli kvalitatiivinen. Tutkimusmenetelmänä hyödynnän puolistrukturoitua teemahaastattelua. Haastattelen tutkimuksessani yhteensä kymmentä kolmevuotiasta lasta. Haastattelut toteutetaan yksilöhaastatteluina. Aineisto analysoidaan teemoittelemalla.

Tutkimustulosten mukaan lapset kokevat päiväkodin pääsääntöisesti mieluisana asiana. He ovat tyytyväisiä päiväkodin arkeen ja tulevat päiväkotiin hyvällä mielellä. Päiväkodissa on lapsille riittävästi tekemistä ja toiminta on mieluisaa. Lapset kokevat ryhmän kasvattajat turvallisina, helposti lähestyttävinä aikuisina, jotka auttavat ja lohduttavat tarvittaessa. Kaikilla lapsilla on useampia ystäviä joko omasta tai naapuriryhmästä. Lapset toivovat päiväkotiin lisää liikuntaa esimerkiksi retkien ja jumpan muodossa, sekä enemmän leikkimistä.

Avainsanat: varhaiskasvatus, päiväkoti, lapsi

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Bachelor of Social services

Specialisation:

Author/s: Ida Perälä

Title of thesis: "I would like to stay here forever for a sleepover!" Children's experiences about kindergarten and early childhood education

Supervisor(s): Tiina Tiilikka

Year: 2016

Number of pages: 52

Number of appendices: 4

This thesis addresses children's experiences about early childhood education. The aim of this thesis is to explain how children experience early childhood education, what is pleasant to them in kindergarten and what is important. The research purpose is to find out what kind of experiences children have from kindergarten and early childhood education.

The theoretical framework of this study consists of defining the early childhood education and the kindergarten. Both these notions are studied from many different points of view.

This study is a qualitative research. The research method in this thesis is the theme interview. Ten three-year-old children were interviewed individually. The interview data was analyzed according to the specific themes.

The research-based results indicated that children's experiences about kindergarten is mainly positive. They are satisfied with day-to-day activities of kindergarten and they are happy when they are coming there. Kindergarten offers enough things to do and the activities are pleasant to them. Children consider that the educators are trusted persons who are easy to approach and can get help and comfort from them when they need it. All children have many friends in their own group or the neighboring group. Children would like more exercises and more plays to kindergarten.

Keywords: early childhood education, kindergarten, children

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	6
2 VARHAISKASVATUS.....	8
2.1 Varhaiskasvatuksen määritelmä.....	8
2.2 Erilaiset varhaiskasvatuspalvelut.....	9
2.3 Varhaiskasvatusta määrittelevät säädökset.....	10
2.4 Varhaiskasvatuksen oppimisen alueet.....	11
3 VARHAISKASVATUS JA PÄIVÄKODIN ARKI.....	14
3.1 Lapsi toimijana päiväkodissa.....	14
3.2 Toiminta ja arki päiväkodissa.....	16
3.3 Päiväkodin toimintaympäristö.....	17
3.4 Sosiaaliset suhteet päiväkodissa.....	21
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	23
4.1 Tutkimusmenetelmä.....	23
4.2 Tutkimusprosessin kulku.....	26
4.3 Aineiston purku ja sisällönanalyysi.....	30
5 TUTKIMUSTULOKSET.....	33
5.1 Fyysinen toimintaympäristö.....	33
5.2 Sosiaalinen toimintaympäristö.....	33
5.3 Toiminta ja arki.....	35
5.4 Lasten kehittämissuhteet.....	38
6 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	40
7 POHDINTA.....	43
7.1 Eettisyys ja luotettavuus.....	43
7.2 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kasvu.....	44
7.3 Työn kehittäminen.....	46
LÄHTEET.....	47

LIITTEET.....52

1 JOHDANTO

Suuri osa suomalaisista perheistä käyttää varhaiskasvatuspalveluita. Vuonna 2014 Suomessa oli 230 038 lasta päivähoitossa. Suurin osa näistä lapsista, noin 92 prosenttia, oli kunnallisessa päivähoitossa. Lasten määrä päivähoitossa kasvaa ikävuosien lisääntyessä: esimerkiksi kaksivuotiaista jo 53 prosenttia on varhaiskasvatuksessa ja luku kasvaa yhä suuremmaksi, kunnes lapsi siirtyy esikouluun. (Säkinen & Kuoppala 2015, 2-4.)

Kallialan (2008, 5) mukaan ensimmäiset lapsuusvuodet ovat todella tärkeitä, mutta suurin osa niistä vietetään päiväkodissa. Päiväkotipäivä on lapselle työpäivä. Lapsen työpäivä venyykin pidemmäksi kuin aikuisen, sillä lapsi on päiväkodissa myös sen ajan, jolloin vanhemmat matkustavat työpaikalleen ja sieltä pois. Osalle lapsista päiväkotia ei liity vain arkipäiviin, vaan siellä vietetään myös öitä ja viikonloppuja. Siksi on tärkeää huomioida se, mitä päiväkodissa tapahtuu.

Tutkin opinnäytetyössäni lasten kokemuksia päiväkodista sekä sen arjesta. Erityisesti minua kiinnostaa miten lapset kokevat päiväkodissa olon, mikä on siellä heille mieluisaa ja tärkeää. Haluan saada käsityksen siitä, miten kohderyhmäni, kolmevuotiaat lapset, kokevat saamansa varhaiskasvatuksen ja mitä he haluaisivat kehittää siinä. Aiheeni on rajattu käsittelemään juuri kolmevuotiaiden lasten kokemuksia ja ajatuksia. Tutkimuskysymykseni kuuluu, minkälaisia kokemuksia lapsilla on päiväkodista ja varhaiskasvatuksesta? Haastattelumenetelmän avulla saan lapsilta vastauksia tutkimusongelmaani. Työn tutkimusosuus on tehty haastattelemalla lapsia Seinäjoen kaupungin päiväkodissa.

Opinnäytetyöni aihe on hyvin ajankohtainen, sillä lasten osallistaminen on ollut esillä jo pidemmän aikaa. Uusi päivitetty opetussuunnitelma astui voimaan peruskouluissa syksyllä 2016. Keskeisin muutos uudessa opetussuunnitelmassa on oppilaan rooli aktiivisena toimijana. Oppilaita on siis tarkoitus osallistaa omaan oppimiseensa peruskouluissa yhä enemmän. Opetussuunnitelman uusi oppimiskäsitys korostaa myös yksilöllisyyttä oppimisessa. (Nissilä 2015, 22-23.) Opetuksessa ja yhteiskunnassa muutenkin on siirrytty painottamaan yhä enemmän yksilön aktiivisuutta ja yksilön osallistamista omaan elämäänsä. Osallistaminen on uusi kehityssuunta nykypäivän koulutuksessa ja kasvatuksessa. Tätä näkökulmaa huomioidaan myös yhä

enemmän varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa, joiden on tarkoituksena valmistaa lasta peruskoulumaailmaan. Halusin päästä opinnäytetyössäni nostamaan lasten äänen kuuluviin, sillä lapsilta on mahdollista saada ainutlaatuista kokemustietoa heidän omasta elämästään. On tärkeää kuitenkin huomioida, että osallisuuden korostamisesta huolimatta lapsi ei ole vielä täysivaltainen kansalainen.

Opinnäytetyöni ensimmäisessä teorialuvussa määrittelen varhaiskasvatuksen. Sen lisäksi kerron erilaisista varhaiskasvatuspalveluista, varhaiskasvatukseen vaikuttavista säädöksistä sekä varhaiskasvatuksen oppimisen alueista. Seuraavassa luvussa perehdyn varhaiskasvatukseen ja päiväkodin arkeen useammasta eri näkökulmasta, käsitellen lasta toimijana sekä perehtyen päiväkodin arkeen, päiväkodin toimintaympäristöön ja sosiaalisten suhteiden laajaan kirjoon päiväkodissa. Näiden kahden teorialuvun jälkeen käyn työssäni läpi käyttämäni tutkimusmenetelmät sekä kerron tutkimukseni toteutumisesta. Työni lopussa esittelen tutkimustulokset sekä johtopäätökset tuloksista. Viimeisenä tekstikappaleena työssäni on pohdinta koko työskentelyprosessista.

Valitsin teorialukujeni aiheet ottaen tarkasti huomioon, mitä kaikkia teemoja tutkimukseni käsittelee. Varhaiskasvatus ja erilaiset varhaiskasvatuspalvelut sekä lait varhaiskasvatuksen taustalla ovat olennaisia asioita varhaiskasvatusmaailmassa ja sen arvioinnissa, jota lapset kokemustensa kautta tutkimuksessani suorittavat. Oppimisen alueet ovat tärkeä asia varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelussa, sillä ne luovat pohjan sille, mitä asioita päiväkodissa käsitellään. Halusin lukijan perehtyvän oppimisen alueisiin ennen tutkimustuloksiini tutustumista, sillä ne määrittelevät voimakkaasti päiväkodin toimintaa, jota taas lapset tutkimuksessani arvioivat. Toisen teoriakappaleen teemat rakensin haastattelurungon pohjalta. Haastattelussa käsitelimme lasten kanssa kaikkia neljään alalukuun, lapsen toimijuuteen, päiväkodin toimintaan ja arkeen, päiväkodin toimintaympäristöön sekä sosiaalisiin suhteisiin, liittyviä asioita.

Tulevana sosionomina ja lastentarhanopettajana on tärkeää tietää, minkälaisena lapset kokevat päiväkodissa olon ja mitä siinä voisi kehittää. Tyytyväinen lapsiryhmä vaikuttaa positiivisesti koko päiväkodin toimintaan. Haluan olla kasvatussuuntauksista perillä oleva kasvattaja, joka antaa lapselle avaimet osallisuuteen ja mahdollisuuden vaikuttaa omaan elämäänsä aktiivisena toimijana.

2 VARHAISKASVATUS

Tässä luvussa käsittelen varhaiskasvatusta yleisesti sekä kerron erilaisista varhaiskasvatuspalveluista. Lopuksi perehdyn laajaan kirjoon säännöksiä, jotka vaikuttavat varhaiskasvatuksen toteuttamiseen sekä kerron varhaiskasvatuksen oppimisen alueista, joiden pohjalta varhaiskasvatusta suunnitellaan ja toteutetaan.

2.1 Varhaiskasvatuksen määritelmä

Varhaiskasvatus on kasvatuksen, hoidon ja opetuksen muodostava kokonaisuus. Sitä toteutetaan suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti alle kouluikäisille lapsille. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen hyvinvointia sekä tukea kasvua, oppimista ja kehitystä. (Opetushallitus, [viitattu 15.8.2016].)

Jokaisella lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen. Vanhemmat kuitenkin päättävät lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. (Opetushallitus, [viitattu 15.8.2016].) Lapsella on oikeus saada vähintään 20 viikkotuntia varhaiskasvatusta. Lapsella on oikeus laajempaan viikkotuntimäärään, jos vanhempien työ- ja opiskelutilanteet sitä vaativat tai jos varhaiskasvatus on lapsen tai perheen takia lapsen edun mukaista. (Opetusalan ammattijärjestö, [viitattu 12.9.2016].) Esiopetus on toiminnallista varhaiskasvatusta, jota toteutetaan koulun alkamista edeltävänä vuonna. (Opetushallitus, [viitattu 15.8.2016].) Perusopetuslain (L 21.8.1998/628) 7 luvun 26a §:n mukaan oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna lapsi velvoitetaan osallistumaan esiopetukseen tai muuhun toimintaan, joka täyttää esiopetuksen tavoitteet.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2007, 11) määrittelee varhaiskasvatuksen pienten lasten elämässä tapahtuvaksi kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Hyvinvoivalla lapsella on parhaat edellytykset kasvuille, kehitykselle ja oppimiselle. Laadukkaan varhaiskasvatuksen ja lapselle sopivan kokonaisuuden muodostavat vanhempien ja kasvattajien tiivis yhteistyö. Varhaiskasvatus koostuu kasvatuksesta, hoidosta ja opetuksesta. Tämän kolmikön osa-alueet painottuvat eri tavoilla eri ikävaiheissa. Alle kolmevuotiailla hoiva ja huolenpito vievät enemmän aikaa muilta varhaiskasvatuksen osa-alueilta. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista

yhdessä toimimista ja tekemistä, jossa lapsen omaehtoinen leikki on keskiössä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007, 16.) Hellströmin (2010, 257) mukaan varhaiskasvatuksen neljä keskeisintä työtapaa ovat vuorovaikutus, leikki, opettelu ja työ.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen laatima opas, joka on laadittu yhteistyössä alan asiantuntijoista kootun työryhmän kanssa. Se on valtakunnallinen julkaisu, joka ohjaa varhaiskasvatuksen toteuttamista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditaan lasten henkilökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8.) Julkaisu on siis varhaiskasvatuksen tärkein ohjenuora ja tämän takia myös merkittävä lähde työssäni. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on juuri uudistettu ja uusi suunnitelma otetaan käyttöön kunnissa vuoden 2017 alussa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015).

2.2 Erilaiset varhaiskasvatuspalvelut

Kunnalla on velvollisuus järjestää asukkailleen varhaiskasvatusta. Kunta voi järjestää varhaiskasvatuspalvelut itse, sopia järjestämisestä muiden kuntien kanssa, järjestää palvelut toimimalla kuntayhtymässä, hankkimalla ne ostopalveluna tai tarjoamalla asiakkaille palvelusetelin. (L 19.1.1973/36.) Varhaiskasvatuspalvelut ovat lähipalveluita, eli niitä on tarkoituksena tuottaa lähellä asiakasta. Varhaiskasvatuksen asiakkaita ovat lapset perheineen. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 98.)

Varhaiskasvatusta järjestetään erilaisissa varhaiskasvatuspalveluissa. Sitä voivat tuottaa kuntien lisäksi järjestöt, yksityiset palveluntuottajat ja seurakunnat. Varhaiskasvatuspalveluista yleisimpiä ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatustoiminta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007, 11.) Päiväkotitoiminnassa toteutetaan tavoitteellista varhaiskasvatusta erikseen sitä varten varatuissa tiloissa. Perhepäivähoito on varhaiskasvatusta, joka tapahtuu hoitajan kodissa, lapsen kodissa tai ryhmäperhepäiväkodissa. Avointa varhaiskasvatusta tuottaa usein monet erilaiset palveluntarjoajat. Seurakuntien päiväkerhot, leikkipuisto- toiminta ja avoimet päiväkodit kuuluvat avoimeen varhaiskasvatukseen. Sitä tuote-

taan kotona oleville lapsille vanhempineen. (Järvinen ym. 2009, 99.) Varhaiskasvatus on maksullinen palvelu. Kunnallisessa varhaiskasvatuksessa maksu määräytyy perheen tulojen, koon ja lapsen hoitoajan perusteella. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, [viitattu 9.10.2016].) Avoin varhaiskasvatus voi olla maksutonta asiakasperheille.

Jokaiselle päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle tehdään oma henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Suunnitelmaan kirjataan lapsen henkilökohtaiset tavoitteet varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi sekä toimenpiteet, millä tavoitteet saavutetaan. Myös mahdolliset tuen tarpeet tulee käydä ilmi varhaiskasvatussuunnitelmasta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tulee päivittää vähintään kerran vuodessa. Päivitettäessä suunnitelmaa sen toteutumista arvioidaan. Varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhdessä kasvattajien ja lapsen vanhempien kanssa. (L 19.1.1973/36, 1 luku, 7 §.)

2.3 Varhaiskasvatusta määrittelevät säädökset

Varhaiskasvatusta määrittelevien lakien, sopimusten ja määräysten tavoitteena on turvata laadukas varhaiskasvatus. Niiden avulla taataan sekä asiakasperheille että työntekijöille oikeusturva. (Järvinen ym. 2009, 88.)

Varhaiskasvatusta ohjataan kolmelta eri tasolta. Valtion tasolta tulevat lait, asetukset ja säädökset sekä viralliset asiakirjat kuten varhaiskasvatussuunnitelma. Kuntatasolta varhaiskasvatusta määrittelevät kunnan linjaukset ja oma strategia. Lisäksi jokaisella kunnalla on kunnan oma varhaiskasvatussuunnitelma. Kunnat voivat myös painottaa erilaisia osa-alueita varhaiskasvatusta toteutettaessa. Päivähoitoyksikkö on viimeinen taso, joka ohjaa varhaiskasvatusta. Päivähoitoyksiköissä on usein omat varhaiskasvatussuunnitelmansa ja mahdollisesti lapsiryhmässä vielä omansa. Lisäksi työtiimillä on omat tavoitteensa työssään. (Mikkola & Nivalainen 2009, 12.)

Varhaiskasvatusta ohjaavat taustalla useat eri lait, määräykset ja sopimukset. Suurempia, ei suoraan varhaiskasvatukseen kohdennettuja lakeja ovat Suomen perus-

tuslaki, kuntalaki, julkisuuslaki, hallintolaki, lastensuojelulaki, perusopetuslaki ja sosiaalihuoltolaki. Lisäksi varhaiskasvatukseen on laadittu laki lasten päivähoidosta eli varhaiskasvatuslaki ja asetus lasten päivähoidosta. (Järvinen ym. 2009, 89.) Uusi päivitetty varhaiskasvatuslaki astui voimaan 1.8.2015 (Opetusalan ammattijärjestö, [viitattu 12.9.2016]). Varhaiskasvatuksen henkilöstöä säätelee laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi. Kyseinen laki vaatii, että lasten parissa työskentelevien henkilöiden rikostausta selvitetään ennen työsopimuksen tekemistä. (Järvinen ym. 2009, 91). Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ja asetus samasta aiheesta pitävät huolen, että sosiaalihuollon ammatillisella henkilöstöllä on työhön vaadittava koulutus (L 29.4.2005/272, 1 §). Koko varhaiskasvatusta määrittelee varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä kunnan, päiväkodin ja lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma (Järvinen ym. 2009, 89). Esiopetusta määrittelee esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet, jonka mukaan esiopetusta toteutetaan ja suunnitellaan paikallisesti (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 8).

Lasten oikeuksista huolehtii YK:n lasten oikeuksien sopimus. Henkilöstölle on omia eettisiä ohjeita, esimerkiksi sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet ja lastentarhanopettajan ammattietiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet käsittävät koko sosiaalialan ammattikentän (Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet 2013). Lastentarhanopettajan ammattietiikka nostaa esille lastentarhanopettajilta vaadittavia eettisiä arvoja ja periaatteita. Näiden kahden edellä mainitun on tarkoituksena olla ohjenuora varhaiskasvatuksen parissa työskenteleville. (Lastentarhanopettajien ammattietiikka 2005.)

2.4 Varhaiskasvatuksen oppimisen alueet

Oppimisen alueet ovat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 39) määritellyjä teemoja, joiden pohjalta varhaiskasvatusta toteutetaan. Näitä osa-alueita hyödynnetään lapsen tasolle sopivalla tavalla varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Jokaista aluetta tulisi toteuttaa jollain tavalla varhaiskasvatuksessa, ei irrallisena osa-alueena vaan kaikkia aihepiirejä yhdessä soveltaen ja yhdistellen.

Oppimisen alueita hyödyntämällä lasten maailmankuva ja tietämys asioista laajenee. Orientaatioita on kuusi erilaista: kasvan, liikun ja kehityn, tutkin ja toimin ympäristössäni, ilmaisun monet muodot, kielten rikas maailma sekä minä ja meidän yhteisömme (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 39.) Esiopetuksessa samat oppimisen alueiden teemat jatkuvat, mutta niissä on vielä laajemmin erilaisia, yksityiskohtaisempia tavoitteita (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 30).

Terveys, turvallisuus, liikkuminen ja ruokakasvatus yhdistyvät kasvan, liikun ja kehityn -oppimisen alueessa. Varhaiskasvatuksessa, yhteistyössä huoltajien kanssa, luodaan lapselle tulevaisuutta varten pohja terveydelle ja hyvinvoinnille sekä fyysistä aktiivisuutta painottavalle elämäntavalle. Lasta ohjeistetaan arjen taitoihin ja itsestä huolehtimiseen. Terveyttä ja turvallisuutta käsitellään lasten kanssa esimerkiksi levon, hygienian, liikenteen ja turvallisten ihmissuhteiden kautta. Liikkumisessa painottuu liikunnan ilo jokaisena vuodenaikana. Liikkumista tulisi toteuttaa ohjatusti, mutta varhaiskasvatuksessa on tärkeää mahdollistaa myös lasten omaehtoinen liikunta sisällä ja ulkona. Ruokakasvatuksessa painotetaan myönteistä suhtautumista ruokaan ja ruokailuun rauhallisena tapahtumana sekä tutustutaan eri aistien avulla ruokiin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 46-47.)

Tutkin ja toimin ympäristössäni -oppimisen alue ohjaa lapsia matemaattisen ajattelun sekä ympäristö- ja teknologiakasvatuksen pariin. Varhaiskasvatuksessa tulisi ohjata lapsia toimimaan ja tutkimaan sekä rakennetussa ympäristössä että luonnossa. Lasten henkilökohtaisesti tehdyt havainnot motivoivat lasta oppimaan syy- ja seuraussuhteita. Tällaiset asiat edistävät lasta kehittymään sekä oppijana että ajattelijana. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 44.)

Ilmaisun monet muodot -oppimisen alueeseen yhdistyy lasten kuvallinen, musiikillinen ja kehollinen sekä sanallinen ilmaisu. Lapset yhdistelevät luovasti ilmaisun eri muotoja ja tätä tulisi tukea päiväkodissa. Lapsia tulisi myöskin tutustuttaa erilaisiin kulttuureihin ja taiteen aloihin. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen vahvistavat lasten sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaakin sekä laajentaa lasten maailmankatsomusta. Ilmaisulliset asiat ovat myös tiiviisti yhteydessä ajattelun ja oppimisen

taitoihin, sillä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla lapset joutuvat myös tutki-
maan, luomaan ja tulkitsemaan erilaisia asioita. (Varhaiskasvatussuunnitelman pe-
rusteet 2016, 41-42.)

Kielten rikas maailma on oppimisen alue, joka yhdistää kielellisiä taitoja ja valmiuk-
sia sekä kielellisen identiteetin kehittymistä. Kehittyviin kielellisiin identiteetteihin
kuuluvat kielitietoisuus, kielen käyttötaidot, puheen tuottamisen taidot, kielen ym-
märtämisen taidot, vuorovaikutustaidot sekä kielellinen muisti ja sanavarasto. Var-
haiskasvatuksessa tätä kielellisen oppimisen aluetta toteutetaan vahvistamalla las-
ten kiinnostusta tekstiin, kieliin ja kulttuureihin. Kielellisen kehityksen tukeminen on
tärkeää, sillä se on yhteydessä esimerkiksi kulttuuriseen osaamiseen, monilukutai-
don kehittymiseen ja vuorovaikutuksen laaja-alaiseen osaamiseen. (Varhaiskasva-
tussuunnitelman perusteet 2016, 40.)

Minä ja meidän yhteisömme on oppimisen alue, johon yhdistyvät eettinen ajattelu,
katsomukset ja media, sekä menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus lähiyhteisön nä-
kökulmasta. Tätä osa-aluetta toteuttamalla lasten valmiudet ymmärtää lähiyhtei-
sönsä moninaisuutta vahvistuvat. Tätä oppimisen aluetta voi toteuttaa erilaisin tai-
teellisin ja ilmaisullisin keinoin, esimerkiksi hyödyntäen musiikkia, satuja, kuvatai-
detta, draamaa ja leikkiä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 43.)

Kaikkia oppimisen alueita tulisi toteuttaa varhaiskasvatuksessa lasten ikä- ja kehi-
tystasoa vastaavalla tavalla. Lasten osallisuutta korostetaan myös näissä oppimi-
sen alueissa, sillä lasten kiinnostus aiheisiin määrittelee toiminnan lähtökohdat. Op-
pimisen alueita voi toteuttaa esimerkiksi laulujen, leikkien ja satujen avulla, mutta
myös esimerkiksi retkeillen tai vuorovaikutuksessa lapsiryhmän jäsenten kanssa.
(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 40.)

3 VARHAISKASVATUS JA PÄIVÄKODIN ARKI

Tämän luvun tarkoituksena on esitellä varhaiskasvatusta ja päiväkotia useammasta eri näkökulmasta. Luvun alussa kerron lapsesta päiväkotilaisena ja toimijana, sen jälkeen perehdyn päiväkodin toimintaan ja arkeen. Käsittelen luvun lopuksi päiväkodin erilaisia toimintaympäristöjä sekä lasten sosiaalisia suhteita.

3.1 Lapsi toimijana päiväkodissa

Lapsen toimijuudella tarkoitetaan sitä, että lapsi ei ole kasvatuksen ja toimenpiteiden kohde, vaan itsenäinen, aktiivinen toimija. Lapsi voidaan ottaa mukaan häneen liittyvien asioiden suunnitteluun, lasta voidaan hyödyntää päätöksenteossa ja hän on yhtä lailla kansalainen, jolta voidaan kysyä mielipidettä. Lapsi toimijana pystyy kohtaamaan uudenlaiset tilanteet aktiivisesti ja on myös kykenevä toimimaan omassa lähiympäristössään. Lapsen aktiivinen toimijuus ilmenee jo siinä, että lapsella on tunne siitä, että hän voi vaikuttaa itse omaan oppimiseensa. Aktiivisesti toimivalla lapsella on esimerkiksi taito pyytää apua, kyky esittää omia mielipiteitä sekä hän on aloitteellinen ja osallistuva. Hän ei myöskään turvaudu tuttuun ja turvalliseen, vaan uskaltaa luoda uusia ajatuksia ja erilaisia, tavanomaisesta poikkeavia ratkaisuja, sekä kyseenalaistaa ja jopa vastustaa näkemyksiä. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 43-44.)

Lapselle on ominaista toimia tutkien, liikkuen ja leikkien sekä hyödyntäen taiteellista kokemista ja ilmaisemista (Ojanen ym. 2010, 196). Lapsen toimiessa luontaisella tavallaan, hänen hyvinvointinsa vahvistuu ja lapsi ilmaisee tunteitaan ja ajatuksiaan. Lapsen ominaiset tavat toimia täytyy huomioida toiminnan suunnittelussa, sillä lapsen ominaisten toimintatapojen huomiointi mahdollistaa lapselle osallistumismahdollisuuksia huomattavasti enemmän. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007, 20.) Lapsi on oman elämänsä subjekti. Kasvattajan tehtävänä on kunnioittaa lasta yksilöllisesti ja mahdollistaa lapselle osallistuminen oman elämänsä suunnitteluun. Mahdollisuuksia vaikuttaa päivän kulkuun tulisi lapselle antaa pikkuhiljaa yhä enemmän. Omaehtoinen toiminta tarjoaa lapselle hyvät kehitysolosuhteet. Tällöin

lapsi on motivoitunut, kun hän saa toimia itselleen ominaisella tavalla saaden merkityksellisiä kokemuksia. (Ojanen ym. 2010, 196.) Esittelen seuraavaksi kaikki neljä lapselle ominaista tapaa toimia.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2007, 25) todetaan, että tutkiminen on lapselle luontaista syntymästä lähtien. Se lisää lapsen yhteenkuuluvuudentunnetta ympäröivän maailman kanssa. Tutkiessaan lapsi kyselee, pohtii, erehtyy ja oppii uutta. Lapsi osaa käyttää kaikkia aistejaan ja koko kehoaan ympäristönsä tutkimiseen (Ojanen ym. 2010, 196).

Leikkiessään lapsi oppii uutta itsestään ja ympäröivästä maailmasta. Leikki on sosiaalista, ja se toteutuukin yleensä vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Leikkiessään lapsi kehittää mielikuvitustaan ja hyödyntää ympärillään tapahtuneita asioita jäljitellen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007, 21.) Heleniuksen (2008, 67) mukaan leikki on johtavaa toimintaa varhaislapsuudessa. Leikki merkitsee lapselle samaa kuin työ aikuiselle: uusia taitoja ja kykyjä kehittyä ja persoonallisuus muuttuu järjestyen uudella tavalla.

Liikkuminen tarjoaa lapselle tutustumismatkan itseensä, toisiin ihmisiin ja ympäröivään ympäristöön. Kun lapsi liikkuu, hän oppii uutta, ilmaisee tunteitaan ja harjoittaa ajattelua. Liikkuminen kulkee käsi kädessä terveen itsetunnon kanssa, sillä lapsen oppiessa omaa kehoa ja kehonhallintaa, samalla lapsi rakentaa itselleen kestäväää itsetuntoa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007, 22.)

Taiteelliseen kokemiseen ja ilmaisemiseen kuuluvat kädentaidot ja kirjallisuus sekä musiikillinen, kuvallinen ja draamallinen toiminta. Taiteen tekeminen ja kokeminen rikastuttavat lapsen mielikuvitusmaailmaa. Lapsi pääsee osaksi värejä, ääniä, muotoja ja tuntemuksia. Taiteellisessa kokemisessa lapsi toimii sekä yksin että ryhmässä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007, 23-24.)

Kasvattajan tulee tukea lasten toimijuutta, sillä se on merkittävä osa lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kasvua. Toimijuus rakentaa lapsen identiteettiä ja minäkuvaa. Aktiivisesti toimivasta lapsesta kasvaa vahvan itsetunnon omaava, vastuuta ottava kansalainen, joka on kykeneväinen hallitsemaan omaa elämäänsä. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 44.) Myös varhaiskasvatustyöympäristöllä on suuri merkitys

lapsen ominaisten toimintatapojen toteutumiseen, josta kerron myöhemmin tässä luvussa.

3.2 Toiminta ja arki päiväkodissa

Päiväkodin toiminnan raamit luovista laeista, asetuksista ja suunnitelmista kerroin ensimmäisessä teorialuvussa. Nämä kaikki aiemmin esitellyt suunnitelmat täytyy omalta osaltaan huomioida päiväkodin toimintaa suunniteltaessa. Ryhmän oma varhaiskasvatussuunnitelma ja ryhmän lasten varhaiskasvatussuunnitelmat ovat kaikkein lähimpänä päiväkotiryhmän tavallista arkea, sillä ne ovat luotu juuri kyseinen lapsiryhmä ja heidän valmiudet huomioiden. Täten nämä kaksi edellä mainittua suunnitelmaa näkyvät parhaiten ryhmän arjessa.

Päiväkotitoiminta painottuu paljon jokapäiväisiin toimintoihin, kuten ruokailuun, uneen, ulkoiluun, pukeutumiseen, riisumiseen ja vessassa käynteihin. Pienempien lasten kanssa näihin toimintoihin käytetään enemmän aikaa päivästä verraten esikoululaisiin. (Tiusanen 2008, 79.) Alle 3-vuotiaan päiväkotipäivästä suurin osa kuuluu juuri lepoon, ulkoiluihin ja ruokailuihin. Myös perushoito ja siirtymät vievät oman aikansa. Pienempi osa päivästä on varattu leikille ja ohjatulle toiminnalle. 3-6 vuotiaalla lapsella perushoito ja siirtymät vievät vähemmän aikaa, joten ohjatulle toiminnalle ja leikille on luonnollisesti enemmän mahdollisuuksia. (Mikkola & Nivalainen 2009, 30.)

Päiväkodissa toistuvat päivittäin samat asiat joka päivä. Piironen-Malmin ja Strömbergin (2008, 33) mukaan tälle on syynsä, sillä lapsi saa turvallisuuden tunteen säännöllisestä päiväjärjestyksestä. Rutiinit sekä asioiden ja tapahtumien samanlaisena toistuminen tuovat turvallisuutta lapselle. Aamu alkaa päiväkotiin tulolla ja aamupalalla. Päiväkodissa ulkoillaan yleensä kahdesti päivässä. Päivän ensimmäinen ulkoilu tapahtuu usein jo heti aamupalan jälkeen. Lapset ulkoilevat aikuisten valvonnassa. Aikuisten rooli ulkona on auttaa toiminnan alkuun ja avustaa tarvittaessa esimerkiksi keinumisessa. Ulkoilun olisi hyvä olla aktiivista liikkumista. Ulkoilun jälkeen on lounaan aika ja ruokailua seuraa lepohetki. Päivälevolla olisi tärkeää huomioida jokainen lapsi yksilöllisesti, sillä tavoin miten lapsi haluaa. (Piironen-Malmi & Ström-

berg 2008, 33-36.) Lepohetkeä seuraa yleensä välipala, jonka jälkeen siirrytään ulkoilemaan. Vanhemmat hakevat lapsensa yleensä iltapäiväulkoilusta pihalta, ellei lapsi ole iltahoidossa. Vapaan leikin aika ja ohjatut toiminnot ovat ripoteltu päiväkotipäivään näiden perustoimintojen väliin. Esimerkiksi usein aamupalan ja aamu-ulkoilun välissä on ohjattua toimintaa ja päivälevon jälkeen ennen välipalaa voi olla aikaa vapaalle leikille. Lisäksi siirtymät sekä perushoito ja huolenpito vievät päivästä suuren osa kaiken edellä mainitun lisäksi. Päiväkodin toiminta saattaa myös painottua johonkin osa-alueeseen, kuten liikuntaan tai luontoon, jolloin tätä painotettua teemaa sisältyy päiväkodin arkeen huomattavasti tavallista enemmän.

Päiväkotiryhmässä työskentelee yleensä vähintään yksi hoitaja ja yksi lastentarhanopettaja. Lastentarhanopettajan työparina saattaa olla toinen opettaja tai sitten ryhmässä voi olla kaksi hoitajaa. Lastentarhanopettajan merkitys korostuu erityisesti vanhempien lasten päiväkotiryhmissä. Lastentarhanopettajalla on pedagoginen vastuu, joka tarkoittaa sitä, että lastentarhanopettaja on suunnitellut toiminnan huomioiden lapsen kehityksen. Toimintaa voi toteuttaa muut kasvatushenkilöt, mutta lastentarhanopettajan tulisi olla mukana toiminnassa, jotta hän pystyy arvioimaan sitä ja toteuttamaan lasten tasolle sopivaa pedagogisesti laadukasta toimintaa tulevaisuudessakin. (Komi 2016, 19.)

3.3 Päiväkodin toimintaympäristö

Koko varhaiskasvatusympäristö muodostuu kokonaisuudessaan fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista tekijöistä. Varhaiskasvatuslain (L 19.1.1973/36) 1 luvun 6 §:ssä säädetään, että varhaiskasvatusympäristön tulee ottaa huomioon lapsen ikä ja kehitystaso. Säädöksen mukaan käytettävien tilojen tulisi olla terveellisiä ja turvallisia, oppimisen ja kehityksen huomioon ottavia. Lapselle hyvä, oppimista edistävää oppimisympäristö mahdollistaa monipuolisen ja joustavan oppimisen. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 49.) Varhaiskasvatuksen perusteiden (2007, 17) mukaan ”Varhaiskasvatusympäristöön kuuluvat rakennetut tilat, lähiympäristö sekä toiminnallisesti eri tilanteisiin liittyvät psyykkiset ja sosiaaliset ympäristöt sekä erilaiset materiaalit ja välineet.” Koivusen (2009, 179) mukaan taas päiväkodin toimintaympäristössä voidaan nähdä olevan kuusi erilaista toimintaympäristöä. Fyysisen,

psykkisen ja sosiaalisen toimintaympäristön lisäksi hän näkee myös toiminnallisen, pedagogisen ja kulttuurisen toimintaympäristön päiväkotimaailmassa. Esittelen seuraavaksi kaikki kuusi erilaista toimintaympäristöä.

Fyysinen toimintaympäristö on konkreettisesti koko päiväkotikaikkine rakennuksiineen ja piha-alueineen. Usein päiväkoteja saatetaan sijoittaa tiloihin, jotka ovat alun perin suunniteltu muuhun tarkoitukseen. Tällaisissa tapauksissa tilat eivät vastaa välttämättä täysin päiväkodin tarpeita, ja haasteita tilankäytössä saattaa esiintyä paljonkin. Varsinaisia päiväkotirakennuksia suunniteltaessa ja rakennettaessa otetaan huomioon tilojen käyttäjien tarpeet, jolloin esimerkiksi pienryhmätoimintaa on helpompi järjestää, kun se on huomioitu jo pohjapiirustuksessa. Värit lisäävät lasten viihtyvyyttä päiväkodissa, samoin kuin riittävä valaistus ja sopiva lämpötila. Vaikka fyysisen toimintaympäristön asiat ovat tärkeitä ja hyvinvointiin vaikuttavia, kasvattajien on kuitenkin yleensä haastavaa vaikuttaa fyysisen toimintaympäristön asioihin. (Koivunen 2009, 179-180.)

Fyysiseen toimintaympäristöön kuuluvat päiväkodin sisätiloissa myös kaikki huonekalut, välineet ja esineet sekä lasten askartelut. Parhaimmillaan fyysisen ympäristön tulisi olla turvallinen ja kodinomainen, sillä päiväkotika on lasten toinen koti vanhempien työpäivän aikana. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 30-31.) Tila ja sen tarjoamat mahdollisuudet vaikuttavat oppimiseen. Kokljuschkin (2001, 69) kirjoittaa, että päiväkodeissa on usein monipuolisesti tarvikkeita, esimerkiksi liikuntavälineitä, mutta yleensä lapset eivät saa vapaasti käyttää niitä. Tarjoamalla välineitä vapaasti käyttöön luotaisiin lapsille paremmat olosuhteet kehittyä. Vaikka päiväkodin tilat olisivat hyvät, se ei vielä takaa toimivaa fyysistä toimintaympäristöä. Kasvattajien tulisi osata hyödyntää tiloja ja niiden suomia mahdollisuuksia. (Kokljuschkin 2001, 80.) Päiväkodeissa on myös tiloja, joihin yksittäinen lapsi pääsee toimimaan hyvin harvoin. Näitä ovat usein esimerkiksi kirjasto, vesileikkihuone ja sali. Merkittävin oppimisympäristö lapselle on hänen oman ryhmänsä tilat. (Mikkola & Nivalainen 2010, 39.) Kokljuschkinin (2001, 81) mukaan päiväkodissa tulisi olla tilaa kaikkien lasten tarpeille. Hyvä toimintaympäristö antaa mahdollisuudet kaikenlaisille leikeille.

Toiminnallinen toimintaympäristö liittyy kiinteästi fyysiseen toimintaympäristöön. Heikkoa fyysistä ympäristöä voidaan muokata toiminnallisesti sopivammaksi erilai-

silla ratkaisuilla. Toiminnalliseen ympäristöön liittyvät esimerkiksi visuaaliset ärsykkeet, joita on yleensä paljon päiväkodissa. Päiväkodeissa seinät ovat täytetty lasten askarteluilla, maalauksilla ja piirustuksilla sekä pedagogisten hetkien materiaaleilla kuten kalenterilla. Valtava määrä näköärsyksiä häiritsee erityisesti visuaalisen hahmottamisen vaikeuden omaavaa lasta. Myös auditiiviset ärsykkeet ovat osa toiminnallista ympäristöä. Niillä tarkoitetaan melutasoa, joka päiväkodissa nousee usein korkeaksi lasten ja kasvattajien toimesta. Auditiivisia ärsyksiä voidaan yrittää vähentää esimerkiksi jakaen tilaa sermeillä ja sijoittaen lapsia eri huoneisiin toimimaan. (Koivunen 2009, 180-181.)

Psyykkisellä toimintaympäristöllä tarkoitetaan päiväkodin ja ryhmän tunneilmapiiriä. Psyykkisen toimintaympäristön luomisessa kasvattajat ovat tärkeissä rooleissa, sillä kasvattajien asenteet ja toimintatavat ovat keskeisessä osassa miellyttävän ilmapiirin luomisessa. Kasvattaja voi muuttaa ryhmän tunneilmastoa parempaan tai heikompaan suuntaan esimerkiksi äänensävyllä, vuorovaikutustaidoillaan ja olemuksellaan. Psyykkistä toimintaympäristöä saattaa olla haastavampi kasvattajan roolissa arvioida, kuin esimerkiksi fyysistä toimintaympäristöä. Usein ryhmän ulkopuolinen saattaa aistia ryhmän ilmapiirin herkemmin kuin ryhmän omat kasvattajat. Ryhmän ilmapiiri saattaa viestiä esimerkiksi kiireestä tai turvallisuudesta. Psyykkisellä toimintaympäristöllä on tärkeä merkitys, sillä se luo lapselle turvallisuuden tunnetta. (Koivunen 2009, 182-183.) Psyykkiseen ympäristöön kuuluvat myös fyysinen ja psyykinen turvallisuus ja niistä huolehtiminen. Esimerkiksi strukturoitu päiväjärjestys ja perustarpeista huolehtiminen luovat turvallisen ilmapiirin ja täten myös hyvän psyykkisen toimintaympäristön. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 30-31.)

Sosiaaliseen toimintaympäristöön sisältyvät ryhmän dynamiikka, ryhmässä olevat sosiaaliset suhteet sekä vuorovaikutus. Lasten perheet ovat omalta osaltaan myös osa päiväkodin sosiaalista toimintaympäristöä päiväkotiin tulo- ja lähtötilanteissa. Sosiaaliseen toimintaympäristöön voidaan nähdä kuuluvan kaikki lasten ja kasvattajien puuhetket päiväkotipäivän aikana. (Koivunen 2009, 183.) Toimintaympäristöjen kodinomaisuus saisi yhtä lailla jatkua myös sosiaaliseen ympäristöön. Sosiaalinen ympäristö rakentuu vuorovaikutuksesta. Kasvattajien välinen vuorovaikutus sekä aikuisten ja lasten välinen vuorovaikutus muodostavat sosiaalisen ympäristön. Kodinomaisuudella vuorovaikutuksessa tarkoitetaan kasvattajien välittämistä lapsista.

Välittämisellä tarkoitetaan kuuntelua ja lasten kielen ymmärtämistä ja puhumista. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 30-31.) Kulttuurinen toimintaympäristö kulkee sosiaalisen ympäristön kanssa käsi kädessä. Kulttuurinen toimintaympäristö mahdollistaa jokaisen lapsen yksilölliset ominaisuudet. Päiväkodin kulttuuria ohjaavat suomalaisen kulttuurin sekä näkyvät että näkymättömät piirteet. Kasvattajien tulisi myös osata tuoda muista kulttuureista olevien perheiden lasten kulttuuria toimintaan, tasapuolisesti kaikkien lasten tarpeet huomioiden. (Koivunen 2009, 186.)

Pedagogista toimintaympäristöä voidaan kutsua myös oppimisympäristöksi. Siihen sisältyy kasvattajan käsitys lapsen oppimisesta, kasvattajan tapa lähestyä lasta sekä kasvattajan oma rooli ja merkitys oppimisessa. Pedagogiseen toimintaympäristöön liittyvät myös kiinteästi päiväkodin kasvatusajattelu, joka määrittelee toiminnan suunnittelua ja toteutusta. Tämä voi olla esimerkiksi jokin vaihtoehtopedagogiikan painotus. Pedagogisen toimintaympäristön tulisi mahdollistaa lapselle oppiminen. Myös kasvattajien määrä ja läsnäolon laatu liittyvät pedagogiseen ympäristöön. (Koivunen 2009, 183-187)

Raittilan (2013, 69-70) mukaan viime vuosikymmenen aikana päiväkodin pedagoginen ympäristö on muuttunut. Pienryhmätoiminnan yleistyminen on ollut omalta osaltaan muuttamassa toimintaympäristöä, samoin kun leikkialue toiminta, jossa lapset valitsevat leikkitalun avulla oman leikkipaikkansa. Pedagoginen ympäristö ei ole koko ajan samanlaisena pysyvä asia, vaan se rakentuu arjen tiimellyksessä. Tällöin pedagoginen ympäristö muuttuu tilanteiden niin vaatiessa. Pienten lasten oppiminen tapahtuu hyvin paljon kasvattajien ennalta suunniteltujen tuokioiden ulkopuolella. Yhdessä tekeminen ja arkiset tilanteet ovat usein suurimpia opettajia lapsille. Leikin merkitystä opettajana ei tule myöskään aliarvioida. (Helenius ym. 2001, 77.)

Kokonaisuudessaan varhaiskasvatusympäristön tulisi monipuolisuudellaan ottaa huomioon lapselle ominaiset tavat toimia. Kasvattajien tulisi luoda päiväkotiin lasten ikä- ja kehitystasolle sopiva leikkiympäristö. Leikkiympäristössä tulisi huomioida myös ajankohtaiset aiheet lasten maailmassa. Lapsille tulisi myös tarjota mahdollisuus luoda omaa leikkiympäristöä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007, 22.) Liikkumiseen luotu ympäristö taas herättää lapsessa halun liikkua ja kokeilla uusia taitojaan. Liikkumisympäristön tulisi olla sopiva lapsen fyysisen ja motorisen kehityksen vaiheille. Päiväkodeissa lapset liikkuvat eniten ulkona, joten pihan tulisi

tarjota monipuolisesti mahdollisuuksia liikkumiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007, 23.)

Taiteelliseen ilmaisemiseen ja kokemiseen sopiva ympäristö antaa lapselle tilaa kokeilla ja tutkia vapaasti aiheeseen liittyviä materiaaleja ja taitoja. Lasten taiteellista osaamista voidaan tuoda päiväkotiympäristössä esille esimerkiksi taideteoksina seinillä, jotka ovat osa fyysistä toimintaympäristöä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007, 24.) Tutkivalle lapselle ympäristön tulisi tarjota monipuolisesti erilaisia mielenkiintoa herättäviä esineitä ja materiaaleja. Myös luonto tulisi tuoda osaksi päiväkotia. Tärkeintä lapselle tutkimisessa olisi päästä käyttämään kaikkia aistejaan kokeilemiseen ja oppimiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007, 25.)

3.4 Sosiaaliset suhteet päiväkodissa

Päiväkodissa lapset toimivat vertaistensa kanssa vertaisryhmissä. Vertaisella tarkoitetaan henkilöä, joka kuuluu samaan ikäryhmään tai on kehityksessä samalla tasolla. (Howe 2010, 1.) Asetus lasten päivähoidosta (A 16.3.1973/239, 6 §) määrittää, että yksi kasvattaja täytyy olla kahdeksaa kokopäivähoidossa olevaa kolme vuotta täyttänyttä lasta kohden. Alle kolmevuotiaiden kohdalla yksi kasvattaja vastaa enintään neljästä lapsesta. Lapsiryhmien koko päiväkodissa on siis suuri ja tällöin myös vuorovaikutussuhteita päivässä on paljon. Päiväkodissa yksittäisellä lapsella on monia vuorovaikutussuhteita aikuisiin ja lapsiin. Vuorovaikutussuhteiden määrä kasvaa lapsen ikääntyessä, jolloin ryhmäkootkin kasvavat. (Puroila, Estola & Syrjälä 2013, 62.)

Lapsella voi olla myös liikaa vuorovaikutussuhteita. Niitä voidaan rajata esimerkiksi hyödyntämällä omahoitajuusmenetelmää. Omahoitajan kanssa toimitaan pienryhmissä, joissa vuorovaikutussuhteita on huomattavasti vähemmän kuin koko lapsiryhmässä. (Mikkola & Nivalainen 2009, 20.) Omahoitajuusmenetelmää hyödynnetään yleensä alle kolmevuotiailla. Lapsen on turvallisempaa hallita omaa toimintaansa ja olla oma itsensä pienemmässä ryhmässä. (Mikkola & Nivalainen 2009, 31.) Suuressa lapsiryhmässä on vaarana, että jotkut lapset jäävät vähemmälle huomiolle (Mikkola & Nivalainen 2009, 21).

Vuorovaikutus päiväkodissa voi olla myös fyysistä, erityisesti kasvattajien osalta. Esimerkiksi halaaminen ja sylittely ovat fyysistä vuorovaikutusta. Alle kolmevuotiaiden kanssa työskennellessä aikuinen on fyysisesti lähellä lasta, sillä päivään sisältyy paljon vaipanvaihtoa, pukemista ja riisumista. (Kalliala 2008, 260.) Mitä pienempi lapsi, sen suurempi osa kasvattajan kanssa tapahtuvasta vuorovaikutuksesta tapahtuu hoitotilanteissa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007, 16). Kasvattajien ja lasten välillä on vuorovaikutussuhde, joka liittyy vahvasti päiväkodin päivittäiseen toimintaan. Kasvattaja voi vuorovaikutuksellaan luoda joko lämpimän tai kylmän ilmapiirin päiväkotiin. (Kalliala 2008, 11.) Kasvattajan positiivinen suhtautuminen lapseen edistää lapsen perusturvallisuutta (Tiusanen 2008, 79). Kasvattaja on lapselle esimerkki niin hyvässä kuin pahassakin. Lapsi oppii kuin itsestään hyviä tapoja kasvattajan antaessa hyvän käyttäytymismallin. (Järvinen ym. 2009, 81.)

Päiväkodissa lapsi on sekä yksilö mutta myös yhteisön jäsen. Yhteisössä lapsi oppii toisten huomioimista sekä omien halujen ja tarpeiden säätelyä. Olemalla osa yhteisössä lapsi oppii kuinka yhteisössä toimitaan. Oppimisprosessi vaatii kuitenkin paljon toistoja ja aikuisen mallia. Aikuisen tarjotessa turvallista vuorovaikutusta, lapsi voi kokeilla omia rajojaan mutta kuitenkin luottaa aikuisen rajojen asettamiseen. (Mikkola & Nivalainen 2009, 19-20.) Alle kouluikäisellä lapsella on jo tarve hakeutua toisten lasten seuraan, mutta sen ikäisellä lapsella ei ole vielä riittäviä yhteistyötaitoja. Vuorovaikutustilanteissa tulee usein ristiriitoja. (Mikkola & Nivalainen 2009, 19.) 3-4 vuotiaiden leikissä tarvitaan vielä paljon aikuisen ohjausta leikissä eteen tulevien ristiriitatilanteiden takia. Viisivuotiaan lapsen leikkiäidot ovat kehittyneet jo huomattavasti, mutta aikuisen tulisi kuitenkin havainnoida leikkejä mahdollisten ongelmatilanteiden varalta. (Mikkola & Nivalainen 2009, 35.) Ystävyysuhteet vaikuttavat lapsen emotionaaliseen, sosiaaliseen ja kognitiiviseen kehitykseen (Repo 2015, 124).

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa esittelen tutkimusmenetelmäni. Lisäksi kerron tutkimusprosessini kuluista ja työni aikataulusta sekä esittelen aineistoni analysointiprosessia.

4.1 Tutkimusmenetelmä

Toteutin tutkimukseni laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on kuvata todellista elämää (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 161). Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä se, että tutkimusaineiston koamiseen käytetään ihmisiä: joko tutkija itse havainnoi tilanteita tai keskustelee tutkittavien henkilöiden kanssa. Laadullisessa tutkimuksessa hyödynnetään yleensä laadullisia metodeita aineistonkeruussa. Laadulliset menetelmät tarkoittavat tapoja, joilla tutkittavien ääni ja näkökulmat pääsevät esille. (Hirsjärvi ym. 2013, 164.) Yleisimpiä aineistonkeruumenetelmiä ovat havainnointi, haastattelut, dokumentit ja kyselyt (Kananen 2014, 27).

Laadullinen tutkimus toteutetaan yleensä tutkittaville luonnollisessa ympäristössä. Tutkimukseni liittyi päiväkotimaailmaan, joten se tapahtui luonnollisesti päiväkodissa. Lapsille tuttu ympäristö on turvallinen paikka toteuttaa haastattelu. Laadullisessa tutkimuksessa aineisto kerätään yleensä tutkittavien henkilöiden kanssa tapahtuvissa vuorovaikutussuhteissa ja tutkija kerää aineiston itse. Aineistossa huomio painottuu tutkittavien antamiin merkityksiin ja näkökulmiin. (Creswell 2007, 38.) Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tutkittavan ilmiön ymmärtäminen ja kuvaaminen. Ronkaisen ym. (2013, 82) mukaan laadullisessa tutkimuksessa korostuu ihminen oman maailmansa kokijana. Tätä näkökulmaa halusin tuoda omassa työssäni esiin, lapsen kokemuksellisuutta.

Laadullisella tutkimuksella pyritään vastaamaan asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Kanasen (2014, 32) mukaan tutkimuskysymysten määrittely on tärkeää, sillä ne ohjaavat tutkimusprosessia. Opinnäytetyöni tutkimuskysymys on, millaisia kokemuksia lapsilla on päiväkodista ja saamastaan varhaiskasvatuksesta? Luotuani tutkimuskysymyksen, pohdin millä tavoin saisin tutkimuskysymykseeni parhaiten vastaukset.

Valitsin opinnäytetyöni aineistonkeruumenetelmäksi puolistrukturoidun teemahaastattelun, sillä sen avulla saan parhaiten vastauksen tutkimuskysymykseeni. Teemahaastattelussa keskustelu kohdistuu tiettyihin teemoihin, joista halutaan saada lisää tietoa (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48). Minun tutkimukseni teemoina ovat varhaiskasvatus ja päiväkotit. Hirsjärven ym. (2013, 208) mukaan strukturoidulla haastattelulla tarkoitetaan tarkasti säädeltyä haastattelutilannetta, jossa kysymykset esitetään tietyssä järjestyksessä. Strukturoimattomassa haastattelussa taas haastattelija keskustelee haastateltavan kanssa tietystä aiheesta vapaamuotoisesti. Minun haastatteluni olivat näiden kahden ääripään välistä, eli puolistrukturoitu haastattelu. Minulla oli haastattellessani valmis haastattelurunko (LIITE 1.) , jota noudatin. Lasten kanssa toimiessa tilanteet eivät kuitenkaan mene aina suunnitellusti ja täten haastattelutilanteet eivät olleet strukturoidun muodollisia. Halusin, että haastattelutilanne on mahdollisimman rento, jolloin lapset tuntisivat voivansa kertoa monipuolisesti näkemyksiään asioista

Haastattelu sopii joustavuutensa ansiosta moniin erilaisiin tarkoituksiin. Koska haastattelut tapahtuvat suorassa vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa, haastattelijalla on mahdollisuus kohdentaa tiedonhankintaa tärkeisiin aiheisiin haastattelutilanteessa. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 34.) Tällaista mahdollisuutta ei ole esimerkiksi kyselylomakkeen kanssa, sillä niitä täytettäessä tutkija ja tutkittava eivät ole vuorovaikutuksessa. Valitsin haastattelut kyselylomakkeiden sijasta juuri siksi, että kyselylomakkeissa voi jäädä jotain oleellista kertomatta. Haastattelutilanteessa on mahdollista kiinnittää huomiota haastateltavan vastauksiin, toisin kuin kyselyjen kanssa. Halusin myöskin työlläni saada lasten äänen kuuluviin ja koin sen toteutuvan paremmin haastattelujen avulla. Kanasen (2014, 79) mukaan teemahaastatteluissa kannattaa suosia avoimia kysymyksiä. Ne tuottavat enemmän tietoa suljettuihin kysymyksiin verrattuna. Haastattelutilanteissa keskustelu jatkuu luontevasti jatkokysymysten avulla, kun haastateltavan vastaukset tuottavat uusia kysymyksiä. Laadin haastattelurunkoni huomioiden, että kysymykseni olisivat suurimmalta osin avoimia kysymyksiä. Lasten on helppo vastata suljettuun kysymykseen ”kyllä” tai ”ei”, jolloin tietoa ei kartu paljon. Haastattelurungossani (LIITE 1.) on muutama suljettu kysymys, joita kuitenkin jatkoin avoimella kysymyksellä lapsen vastattua suljettuun kysymykseen.

Lasten tutkimisessa on omat haasteensa, sillä heitä ei voi tutkia kuten aikuisia. Lapsiin tiedon tuottajina suhtaudutaan yleensä epäilevästi heidän ajattelunsa ja ymmärryksensä kehittymättömyyden vuoksi. Ajatellaan, että lapset eivät kykene tuottamaan luotettavaa tietoa. (Ritala-Koskinen 2001, 145.) Lapsiin kohdistuva tutkimus kuitenkin tuo tärkeänä osana esiin lasten oman äänen. Lapsitutkimukset myöskin nostavat lasten tuottaman tiedon arvoa. Yleensä jos halutaan lapsiin liittyvää luotettavaa tietoa, ei kuitenkaan haastatella itse lasta, vaan muita toimijoita joilla on läheinen suhde lapsen elämään. Tällaisia toimijoita ovat esimerkiksi lasten vanhemmat, opettajat ja hoitajat. Lasten vanhempia pidetään luotettavampana tiedon tuottajana lapsen elämästä kuin lasta itseään. Lapselta itseltään saatua tietoa pidetään yleensä epätarkkana ja vähempiarvoisena. (Ritala-Koskinen 2001, 147-148.) Yksi lasten hyvinvoinnin perusedellytyksistä on se, että lapset saavat vaikuttaa itseään koskeviin asioihin sekä saavat oman äänensä kuuluviin (Turtiainen 2001, 171). Myös lasten oikeuksien sopimuksen 12 artiklassa todetaan, että ”Lapsella on oikeus ilmaista omat mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa” (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista, [viitattu 9.10.2016]).

Ritala-Koskisen (2001, 152) mukaan lapsia haastateltaessa haastattelija tarvitsee erityisiä lapsitaitoja. Taidot ovat sitä suuremmassa merkityksessä, mitä nuoremasta lapsesta haastateltavana on kyse. Näitä kyseisiä taitoja ovat esimerkiksi haastateltavien motivointi ja luottamuksellisen suhteen luominen. Lapsille on tärkeää kertoa, miksi heitä haastellaan ja miksi heidän tietonsa on tärkeää. Haastateltavalle lapselle tulisi myös kertoa lapsen ikätaso huomioon ottaen, miksi haastattelu toteutetaan ja millainen se tulee olemaan. Turtiaisen (2001, 173) mukaan on tärkeää, että haastateltavalle tulee haastattelun aikana tunne siitä, että hänen ajatuksistaan ollaan kiinnostuneita. Lapsen ei uskota kertovan vieraille aikuiselle asioistaan. Siksi luottamuksellisen suhteen luominen ennen haastattelutilannetta on tärkeää. Haastattelijan täytyy tehdä töitä suhteen luomisen eteen, sillä tutkimusaineisto on riippuvainen haastattelijan ja haastateltavan keskinäisestä suhteesta. Haastattelijan tulee saada lapset puhumaan ja jakamaan mielipiteitään. (Ritala-Koskinen 2001, 154.) Vietin itse haastateltavien lasten kanssa seitsemän viikkoa aikaa työharjoitteluni merkeissä ennen haastattelujen toteuttamista. Loin suhteita jokaiseen lapseen henkilökohtaisesti. Täten meille oli haastateltavieni kanssa muotoutunut jo luottamuksellinen suhde, jota hyödyntää haastattelussa.

4.2 Tutkimusprosessin kulku

Opinnäytetyöprosessini alkoi maaliskuussa 2016, kun suoritin opintoihini liittyvää työharjoittelua seinäjokelaisessa päiväkodissa 1-3 vuotiaiden ryhmässä. Olin päättänyt nopeuttaa opintojani aloittaen opinnäytetyön tekemisen tavanomaista aikaisemmin. Pohdiskelin sopivaa aihetta, kunnes sain mahdollisuuden toteuttaa opinnäytetyöni työharjoittelupäiväkotini lapsiryhmässä. Pyörittelin mielessäni kahta erilaista kohderyhmälleni sopivaa lapsia osallistavaa vaihtoehtoa opinnäytetyöstä. Ryhmän kasvattajien kanssa keskusteltuani päädyin lopulta tähän lasten kokemusten kartoittamiseen.

Sain koulun puolesta hyväksynnän aiheelleni ja työstin opinnäytetyösuunnitelmani valmiiksi maaliskuulla. Osallistuin ensimmäiseen opinnäytetyöseminaariin keväällä, jossa esittelin ideani opinnäytetyöstäni. Se sai seminaariin osallistujilta positiivisen vastaanoton ja olin innoissani päästessäni jatkamaan työskentelyä aiheen parissa. Opinnäytetyöseminaarin ja -suunnitelman päivittämisen jälkeen laitoin tutkimuslupahakemukseni Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuspäällikölle. Tutkimuslupaa odotellessani laadin haastattelurungon ja tutustuin aiheeseeni liittyviin materiaaleihin. Perehdyin erityisesti lasten haastattelemiseen, sillä haastattelut olisivat edessä tutkimusluvan saatuani. Kariston ja Seppälän (2004, 38) mukaan tutkimuskysymyksen laatimisen jälkeen kannattaa pohtia, millaisella aineistolla saadaan vastaus tutkittavaan asiaan. Tämä oli yksi vaihe minunkin työskentelyäni. Laatiessani haastattelurunkoa pyörittelin mielessäni tutkimuskysymystäni. Tärkeintä oli saada haastattelurungon kysymykset vastaamaan tutkimusongelmaani. Hyödynsin haastattelurungossani itse muotoilemieni kysymysten lisäksi kahta muuta lähdettä. Seinäjoen kaupungin päivitetystä lapsen omassa varhaiskasvatussuunnitelmassa on kohta lapselle tärkeistä asioista päiväkodissa, jonka lapsi täyttää kotona yhdessä vanhemman kanssa. Hyödynsin näitä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeen kysymyksiä haastattelurungossani, samoin kuin Turun ammattikorkeakoulun Verkonkuoja-hankkeen Lasten laatupelin kysymyksiä. Lasten laatupelin avulla saadaan kerättyä lasten mielipiteitä päiväkotihoidon laadusta. (Falkstedt & Thomander 2011, 22.) Opinnäytetyötäni ohjaavan opettajan kanssa viimeistelimme haastattelurungon lopulliseksi.

Kevään lopussa sain myöntävän luvan tutkimukselleni. (LIITE 2.) Tutkimuslupan saatuani kävin päiväkodissa jakamassa vanhemmille lupalomakkeet lapsensa osallistumisesta työni haastatteluihin. (LIITE 3.) Kysyin haastattelulupaa kaikilta ryhmään kuuluvien kolme vuotta täyttävien lasten vanhemmilta. Lupalomakkeissa palautusaikaa oli viikko ja sainkin määräaikaan mennessä kaikilta perheiltä myöntävän vastauksen. Pyysin tutkimuslupaa yhteensä yhdentoista lapsen vanhemmilta ja kaikki vanhemmat antoivat lapsillensa luvan haastatteluun. Loppujen lopuksi haastattelin kymmentä lasta, sillä yksi luvan antaneista ei lopulta ollut päiväkodissa haastattelujen aikoihin. Kymmenestä haastateltavasta viisi oli tyttöä ja viisi poikaa. Heti kaikki tarvittavat luvat saatuani aloitin haastattelut päiväkodissa. Tarkoitukseni oli toteuttaa haastattelut yksilö- ja parihaastatteluina, lapsista riippuen. Loppujen lopuksi kaikki haastattelut toteutettiin kuitenkin yksilöhaastatteluina. Tämä oli hyvä ratkaisu, sillä parihaastattelut eivät välttämättä olisi olleet niin onnistuneita. Lapset eivät ehkä olisi vastanneet niin kattavasti kysymyksiin päiväkotikaverin ollessa vieressä odottamassa omaa vastausvuoroa tai haastattelutilanne olisi voinut pienestäkin ärsykkeestä hajota herkästi.

Toteutin haastattelut kolmena eri päivänä kahden viikon aikana päiväkodin tiloissa. Suurin osa haastatteluista tapahtui aamulla, heti aamupalan ja aamuhetken jälkeen. Yhtenä päivänä haastattelut toteutuivat iltapäivällä, lasten herättyä päiväunilta. Aamulla tapahtuneet haastattelut toteutuivat selvästi mielestäni paremmin kuin iltapäivän haastattelut. Aamulla lapset olivat aktiivisempia ja virkeämpiä, valmiina vastaanottamaan päivän koitokset. Iltapäivällä unilta herättyään haastateltavani olivat huomattavasti hiljaisempia ja uneliaita.

Haastattelut tapahtuivat vaihtelevasti ryhmän kolmessa eri tilassa: kotileikkihuoneessa, nukkumahuoneessa ja suuressa ryhmätilassa. Kaikki tilat olivat lapsille tuttuja tiloja. Ritala-Koskisen (2001, 158) mukaan lasten keskittyminen saattaa herpaantua haastattelun aikana helpostikin, jolloin haastattelijan tulisi osata palauttaa lapsen mielenkiinto takaisin haastattelun teemoihin. Tällaisten asioiden takia esimerkiksi haastattelutila täytyisi olla lapselle tuttu ja turvallinen, mutta mahdollisimman ärsykkeetön. Koin itse kotileikkihuoneen kaikista parhaimmaksi haastattelutilaksi. Sinne sai järjestettyä parhaat haastatteluolosuhteet pöytineen ja piirustustarvikkeineen. Nukkumahuoneen haastatteluissa istuin haastateltavieni kanssa lattialla

patjoilla. Suuri nukkumahuone ja sen avaruus ei ollut paras haastattelutila, sillä se innosti lapsia liikkumaan. Suuressa ryhmätilassa oli paljon ärsykyitä, joihin keskittyä haastattelukysymysten sijasta. Tällaisia olivat vieressä oleva ikkunasta avautuva maisema sekä henkilöt, jotka hakivat tilasta jotain. Myöskään istuma-asetelma penkeillä vastatusten istuen ei tuntunut suuressa ryhmätilassa sopivalta haastatteluihin.

Turtiaisen (2001, 174) mukaan haastattelun alussa lapselle olisi hyvä kertoa, että kysymyksiin ei ole oikeaa tai väärää vastausta. Lapsella on myös mahdollisuus jättää vastaamatta johonkin kysymykseen niin halutessaan. Lapset saattavat tarvita haastattelun aikana taukoja, jolloin he esimerkiksi puhuvat muista kuin haastatteluun liittyvistä asioista. Tällöin haastattelijan täytyy käyttää omaa hienotunteisuuttaan ja lukea tilannetta tarkasti. Lapselle saa antaa aikaa haastattelurungon ulkopuolisille asioille, mutta jossain vaiheessa keskustelu on myös tarpeen palauttaa alkuperäisiin teemoihin. Haastattelutilanteen alussa kerroin lapselle mistä haastattelussa on kyse ja miten haastattelutilanne etenee. Tarjosin lapsille myös mahdollisuutta piirtää haastattelun lomassa ja useampi lapsi tarttuikin tilaisuuteen. Helavirran (2011, 62) mukaan esimerkiksi piirtäminen tai pelaaminen voivat rauhoittaa lasta ja pysäyttää hänet paremmin haastatteluun. Koin, että lasten haastattelun aikana tapahtuvasta piirtämisestä oli hyötyä sekä minulle että lapsille. Lapsi keskittyi paremmin haastatteluun ja kysymyksiin vastaamiseen, kun hänellä oli jotain mitä tehdä käsillään. Hän kiinnitti huomion piirtämiseen ja kuunteluun, eikä esimerkiksi ympärillä tai ikkunan takana tapahtuviin asioihin. Minun oli haastattelijana helpompi edetä haastattelussa eteenpäin, kun aikaa ei tarvinnut käyttää ärsykkeiden läpikäymiseen ja lapsen huomion keskittämiseen haastatteluun.

Esittelin myös haastattelun alussa haastattelussa käytettävät hymynaamakortit, joita hyödynnettiin heti sekä alkukysymyksessä että ensimmäisessä haastattelukysymyksessä. Ennen varsinaisten haastattelukysymysten alkua kysyin lapselta, millä mielellä hän on nyt haastattelun alkaessa. Hymynaamakortteja hyödyntäen lapset vastasivat kysymykseen. Osa vastasi suullisesti, osa osoitti sopivaa korttia. Kaikki lapsista yhtä lukuun ottamatta olivat iloisia aloittaessamme haastattelun.

Korttien hyödyntämistä haastattelussa ehdotti lapsiryhmän kasvattajat. Se oli hyvä idea, sillä lapset näyttivät pitävän korttien käytöstä haastattelussa. He aktivoituivat

vastaamiseen eri tavalla, kun saivat käyttää käsiään apuna ja etsiä mieluista kuvaa. Hyödynsin hymynaamakorttien lisäksi myöhemmin haastattelussa ryhmälle tuttuja tukikuvia (LIITE 4.), jotka kertovat päivän tapahtumista. Tukikuvissa esiintyi kahdeksan erilaista päiväkotipäivään liittyvää asiaa: laulaminen, kädentaidot, maalaus, retki, jumppa, muovailu, pelaaminen ja vesileikki. Näistä kuvista lapset saivat valikoida suosikkiasioitaan päiväkodissa.

Etenin haastatteluissa jouhevasti pyrkien etenemään haastattelurungon mukaisesti. Esitin lapselle kysymyksen, jonka jälkeen hän sai rauhassa aikaa miettiä ja vastata kysymykseeni. Usein lapset eivät tarvinneet pohtimisaikaa vaan heillä oli vastaus heti valmiina kysytyäni kysymyksen. Joitain kysymyksiä, esimerkiksi turvallisuus- ja ystävyys-suhteet-aihealueilta jouduin pohjustamaan lapsille. Tein pohjustuksen joka lapsen kohdalla samalla tavalla.

Kun olimme käyneet lapsen kanssa kaikki haastattelukysymykset läpi, keskustelimme viimeisenä asiana siitä, oliko haastattelu lapsen mielestä iloinen vai surullinen. Lapset saivat hyödyntää lopussakin hymynaamakortteja, joilla ilmaista tunnelmansa. Yhdeksän kymmenestä lapsesta sanoi, että haastattelu oli iloinen. Kaikki lapset vaikuttivat minunkin mielestäni haastattelun aikana rauhallisilta ja tyytyväisiltä.

Ensimmäisen haastattelun jälkeen kirjoitin tuntemuksiani ylös. Kävin läpi ajatuksiani haastattelutilanteesta ja mietin mitä kehittää toiminnassani seuraavaan haastatteluun. Muistiinpanoissani ensimmäisen haastattelun jälkeen totesin, että osa kysymyksistäni olivat haastavia. Koin myös jo heti alussa lapsen piirtämisen haastattelun aikana hyväksi asiaksi, sillä silloin he keskittyivät haastattelutilanteeseen eri tavalla kuin silloin jos he eivät tekisi mitään käsillään. Olin tyytyväinen ensimmäiseen haastatteluun, joten se valoi uskoa tuleviin keskusteluihin lasten kanssa.

Haastateltavan lapsen motivoinnissa on mahdollista käyttää myös materiaalisia keinoja, kuten esimerkiksi tarraa palkinnoksi haastattelusta. (Ritala-Koskinen 2001, 153.) Olin tehnyt haastattelua varten jokaiselle lapselle oman pienen pahvisen kortin, jossa lukee lapsen etunimi. Haastattelun päätyttyä lapsi sai etsiä oman korttinsa ja valita siihen mieleisen tarran. Tarra kertoi siitä, että haastattelu on tehty. Lopussa kiitin lasta haastatteluun osallistumisesta. Tarra oli lapsille mieleinen juttu ja olen

tyytyväinen, että päädyin valitsemaan tuollaisen pienen asian haastattelun loppuun. Kaikki haastattelut tehtyäni liimasin pahvikorttien toiselle puolelle vanhemmille tekstin, jossa kerroin haastattelujen päättymisestä ja kiitin osallistumisesta. Näin vanhemmatkin tulivat tietoisiksi, että tutkimusprosessini on edennyt heidän annettuaan haastatteluluvat.

Haastattelut kestivät keskimäärin noin 15-20 minuuttia. Tämä ei ole kovin pitkä aika haastatteluksi, mutta lasten ikä (kolme vuotta) täytyy huomioida haastattelun kestossa. Äänitin kaikki haastattelut puhelimestani tai nauhurilla. Huolehdin tarkasti, että nauhoitus toimii ja virtaa riittää. Lapset olivat kiinnostuneita nauhurista ja saimmekin siitä mukavia tutkimukseen kuulumattomia keskusteluja aikaan. Haastattelujen jälkeen siirsin äänitteet henkilökohtaiselle tietokoneelleni.

Huomasin haastatteluja toteuttaessani, että osa haastattelukysymyksistä oli hankalia. Esimerkiksi ”Saatko aina aikuisilta apua, jos tarvitset?” sekä ”Saatko valita, keiden kanssa leikit?” olivat kysymyksiä, jotka vaativat pohjustusta. Minua mietitytti myöskin, oliko lapsille selvää määritteet ”enemmän” ja ”vähemmän” ja mikä niiden ero on. Nuo määritteet toistuivat haastattelun viimeisessä aihealueessa peräkkäisissä kysymyksissä. En testannut haastattelukysymyksiä etukäteen kellään saman ikäisellä lapsella. Tämä olisi ollut kyllä tarpeen, sillä testihaastattelun jälkeen olisin voinut muokata tarpeen vaatiessa kysymyksiä vielä ymmärrettävämpään muotoon.

4.3 Aineiston purku ja sisällönanalyysi

Laadullisen tutkimuksen aineiston analysointi on syklinen prosessi. (Kananen 2014, 18) Analysointia tapahtuu koko ajan tutkimuksen edetessä, ei vain tutkimusprosessin viimeisenä vaiheena. Siksi onkin tärkeää, että tutkija kerää aineiston itse, sillä esimerkiksi jo aineistonkeruuvaiheessa tutkija tarkastelee aineistoa kriittisesti ja jo silloin on mahdollista suorittaa analysointia, samoin kuin litterointivaiheessa. Haastattelujen jälkeen aloitin litteroimaan aineistoani. Litteroinnilla tarkoitetaan aineiston muuttamista tutkittavaan muotoon. Haastatteluaineisto siis kirjoitetaan tekstiksi sanasta sanaan. Litteroitaessa tutkija tutustuu perinpohjaisesti aineistoon ja se helpottaa aineiston analysointia. (Vilkka 2005, 117.) Tein aineistostani tarkan litteroin-

nin. Kirjoitin litterointiin ylös lasten nauramiset, tukikuvien osoittamiset ja tauot. Huolellinen litterointi vei paljon aikaa. Sain kuitenkin litteroidessani hyvän kokonaiskuuvan aineistostani ja se helpotti huomattavasti analysoinnin aloittamista. Merkitsin litteroidessani jokaiselle haastateltavalle tunnistetiedon, esimerkiksi P1 tarkoittaa poikaa, jota haastattelin ensimmäisenä.

Huomasin aineistoa litteroidessani, että olin haastattelijana hyödyntänyt heijastavaa kuuntelua. Heijastavalla kuuntelulla tarkoitetaan sitä, että tässä tapauksessa haastattelijana toistan haastateltavan sanoman ääneen. Tällä tavoin haastattelija tarkastaa, onko se mitä hän kuuli todella se mitä puhuja tarkoitti. (Järvinen 2014.) Lapsia haastatellessa heijastavan kuuntelun hyödyntäminen oli hyödyllistä. Sain tarkistettua epäselvän asian toistamalla sen ääneen ja lapsi korjasi tarvittaessa. Myös litteroinnissa heijastavasta kuuntelusta oli hyötyä. Jos lapsen ääni nauhoitteessa oli epäselvä, sain tarkistettua hänen sanomansa omasta toistostani ja lapsen mahdollisesta korjauksesta.

Litteroinnin jälkeen siirryin aineiston analysointiin. Litteroinnin aikana sain jo hyvän katsauksen aineistooni, joten halusin päästä työstämään aineistoani mahdollisimman pian litteroinnin jälkeen. Kananen (2014, 76) suosittelee aineiston analysoinnin aloittamista mahdollisimman nopeasti tiedonkeruun jälkeen, jolloin tietomäärä on vielä tuoreimmillaan. Laadullisessa tutkimuksessa analyysimenetelmät eivät ole niin tarkkavaiheisia kuin määrällisessä eli kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Laadullisen tutkimustulosten analyysissa keskeistä on tulkinnat. (Ronkainen ym. 2013, 82.) Sovelsin analyysiosuudessa sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysiä hyödynnettäessä tekstistä etsitään erilaisia merkityksiä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 104). Aloitin aineiston analysoinnin etsimällä siitä yhteneväisiä teemoja eli teemoitellen. Teemoittelulla tarkoitetaan aineiston pilkkomista ja ryhmittelyä erilaisten aihepiirien mukaan. Aineistosta etsitään tiettyyn teemaan liittyviä näkemyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.) Loppujen lopuksi tutkimustuloksista nousi esille neljä selkeää teemaa: sosiaalinen toimintaympäristö, fyysinen toimintaympäristö, toiminta ja arki sekä kehittämiss ehdotukset. Määriteltyäni teemat päätin värikoodata aineiston, jotta sitä olisi selkeämpää käydä läpi. Valitsin jokaiselle teemalle oman värin ja kävin litteroidun aineiston läpi värikoodaten kaikki saman teema-alueen vastaukset tietyllä

värillä. Esimerkiksi sosiaaliseen ympäristöön liittyviin haastattelupätkiin valitsin väriksi punaisen ja täten maalasin koko litteroinnista kyseisen aihealueen vastaukset punaisella värillä. Näin vastauksia analysoitaessa löysin helposti oikean kohdan tekstistä. Värikoodauksen yhteydessä merkitsin aineistostani sitaatteja, joita hyödynnän tutkimustulosteni esittelyssä. Sitaatit kuvaavat hyvin tutkimustuloksia ja lasten kanssa käytyjä keskusteluja. Käytyäni aineiston läpi värittäen teemat omilla väreillään, aloin rakentaa tutkimustuloksia omaan lukuunsa jokainen teema läpikäyden.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä kappaleessa esittelen tutkimukseni tulokset. Haastatteluaineistosta nousi esille neljä eri teemaa, jonka kautta esittelen tulokset: fyysinen toimintaympäristö, sosiaalinen toimintaympäristö, toiminta ja arki sekä kehittämissuhteet.

5.1 Fyysinen toimintaympäristö

Fyysinen toimintaympäristö kattaa päiväkodin sisä- ja ulkotilojen lisäksi myös yksikön lähiympäristön. Keskustelumme lasten kanssa rajautuu kuitenkin vain lähinnä päiväkodin sisä- ja ulkotiloihin. Haastattelemi lapset ovat yksimielisiä siitä, että sekä sisä- että ulkotilat ovat hyvät leikkimiseen. Lapset eivät vastaa kysymyksiin kovin monisanaisesti. Käymme läpi ryhmän tiloja ja jokainen tila koetaan hyväksi leikkiä ja touhuta. Eräs tyttö pitää päiväkodin pihasta erityisen syyn takia, jonka hän toi esiin:

”Joo, siellä on tyttöjen keinu.” (T3)

Yhteistyöpäiväkodin tilat ovat uudenlaiset 2000-luvulla valmistuneet, tehty juuri päiväkotitoimintaa varten. Tiloja valmisteltaessa on otettu huomioon eri ikäisten lasten tarpeet, esimerkiksi alle kolmevuotiaiden ryhmissä huonekalut ja tasot ovat erilaisia kuin esikouluikäisillä. Lasten vastaukset tiloista olisi voineet olla erilaisia, jos päiväkotikoti olisi esimerkiksi vanha rakennus, joka on valmistettu ensisijaisesti muuhun kuin varhaiskasvatukseen. Yhteistyöpäiväkodissa tiloja on osattu hyödyntää pedagogisesti, esimerkiksi että nukkumahuonetta käytetään nukkumisen lisäksi myös leikkimiseen ja liikkumiseen, sillä kaappisängyt mahdollistavat tilan monipuolisen hyödyntämisen. (Ojanen ym. 2010, 198.)

5.2 Sosiaalinen toimintaympäristö

Keskustelemme lasten kanssa siitä, mitä he tekevät, jos heille tulee paha mieli päiväkodissa. Vastauksia tulee erilaisia laidasta laitaan, vain yksi lapsista jää sanottomaksi. Lapset tuovat esiin erilaisia asioita, mitä tehdään pahan mielen sattuessa.

”Ööö, pitää pyytää anteeks.” (P1)

”Ei tuu paha mieli.” (T3)

”Minä kerron heti aikuiselle.” (P4)

”En itke.”- - ”Jos rekkaa viedään, niin sanon sinulle.” (P5)

Haastatteluista nousee selvästi esille lasten kokevan, että pahan mielen sattuessa voi turvautua ryhmän aikuiseen. Päiväkodissa on onnistuttu turvallisen työympäristön luonnissa, jos lapsi kokee olonsa turvalliseksi ja luottavaiseksi aikuisten toimintaan (Ojanen ym. 2010, 199).

Yksi haastateltavista lapsista kertoo myös omasta toimintasuunnitelmastaan, joka toteutetaan pahan mielen sattuessa.

”No entäs jos sulla tulee päiväkodissa paha mieli niin mitä sä teet?” (H)

”No sitte mä, no sitte... Mä lähen, sitte, sitte mä meen kotiin, äitin ja isin kaa uimahalliin, niin sitte mä meen, sitte mä tullaan hakeen siskoa päiväkodista, niin sitte, sitte mä, sitte me mennään kauppaan ostaan meille jätskit!” (T4)

Keskustelumme aiheena lasten kanssa on myös se, saavatko he aikuiselta apua, jos he tarvitsevat. Tämän lisäksi keskustelemme siitä, minkälaista apua he saavat tai miksi eivät saa apua lainkaan. Suurin osa lapsista kokee, että he saavat apua aina sitä tarvittaessa. Lapsista on kuitenkin haastavaa kertoa, miten heitä autetaan. Muutama tyttö kuitenkin tuo seuraavan laisia vastauksia esiin:

”Jos joku ottaa multa pallon, sit mä en voi mitään, mä otan toisen kovan pallon.” (T2)

”No, ne auttaa, ööö, jollain lailla, jos mä en saa jotain itte.” (T4)

Kaikki haastattelemani lapset tuovat esiin, että heillä on ystäviä omasta ryhmästä tai naapuriryhmästä. Lapset nimeävät kysyttäessä mielellään päiväkotikavereitaan

ja kertovat heidän olevan sekä tyttöjä että poikia. Jokainen haastatteluun osallistunut lapsi mainitaan jonkun ystävänä vähintään kerran. Eräs haastateltava kertoo kolmen poikapuolisen ystävänsä nimet ja toteaa sen jälkeen:

”En mä halua leikkii tyttöjen kaa.” (P1)

Lapselle kehittyy melko aikaisin kyky ystäväystyä. Toisen ikävuoden alussa lapsella alkaa ilmetä sosiaalista käyttäytymistä. Ystäväystyminen ja ystäväystyden ylläpitäminen vaativat sosiaalisia taitoja, joita opetellaan esimerkiksi päiväkodissa. Lapsen käsitys ystäväystydestä on kuitenkin erilainen kuin aikuisen. Neljänteen ikävuoteen mennessä lapsi oppii ymmärtämään ystävä-sanana merkityksen ja osaa käyttää sitä oikein. (Kauppila 2005, 139-140.)

Keskustelemme lasten kanssa myös siitä, saavatko he valita leikkikaverinsa itse. Lapset kokevat saavansa valita itselleen leikkikaverin, mutta he eivät kuitenkaan osaa kertoa miten tämä tapahtuu. Muutamalla lapsella on leikkikaverin valitsemisprosessiin kuitenkin joitain selityksiä:

”Poikien kaa.” (P3)

”No kun mun kaveri menee kotiin niin sitten aikuiset sanoo että nyt ei voi leikkiä sen kaverin kanssa.” (T4)

Päiväkoti on paikka, jossa liikkuu paljon ihmisiä ja ääniä taukoamatta. Päiväkodissa on meneillään erilaista toimintaa lähes koko ajan. Lapsi saa harvoin olla päiväkodissa omissa oloissaan tai rauhoittua itsekseen. Yli puolet haastatteleistani lapsista kokee, että he eivät saa olla päiväkodissa yksin tai rauhassa. Suurin osa lapsista ei osaa selittää, miksi omissa oloissaan ei saa olla. Yksi tyttö toteaa kysymykseeni näin:

”Siellä (päiväkodissa) pitää olla kavereita.” (T5)

5.3 Toiminta ja arki

Päiväkoti on lapsille merkittävä osa arkea. Lapset toimivat ja viettävät suurimman osan arkipäivästään päiväkodissa. Haastattelemani lapset tulevat yleensä hyvällä

mielellä päiväkotiin. Lapset saavat hyödyntää vastauksessaan halutessaan hymynaamakortteja (LIITE 4.) ja näyttää niillä tunnetilansa päiväkotiin tultaessa. Yli puolet vastaajista kertoo tulevansa iloisena päiväkotiin.

(Osoittaa hymynaamakuvaa) ”Mä oon aina tää.” (P1)

”Iloinen minä olen.” (P4)

Muutama vastaajista kertoo tulevansa surullisena päiväkotiin. He eivät kuitenkaan osanneet kertoa miksi. Yksi vastaajista kertoo nauraen tulevansa surullisena päiväkotiin.

Lapset kuvailevat päiväkodissa oloa käyttäen positiivisia adjektiiveja, kuten ”kivaa”, ”ihanaa” tai ”iloista.” Muutama lapsi ei osaa tuoda selkeästi esille, minkälaista päiväkodissa heidän mielestään on. Suurin osa lapsista myös kokee, että päiväkodissa riittää puuhailtavaa: kahden lapsen mielestä päiväkodissa ei ole tarpeeksi tekemistä, loput lapsista ovat sitä mieltä, että tekemistä riittää. Eräs tyttö vastaa seuraavan laisesti kysymykseeni siitä, onko päiväkodissa tekemistä:

”Joo-o, töitä.” (T4)

Keskustelemme lasten kanssa myös siitä, mitä he tekevät päiväkodissa mieluiten. Käytän tässä haastattelukysymyksessä hyödyksi ryhmässä käytettäviä tukikuvia (LIITE 4.) päiväkodin arkipuuhista, joista kerron enemmän luvussa neljä. Kuvat ovat suureksi avuksi kysymykseen vastaamisessa. Lapsille on mieluisaa hyödyntää kuvia ja käydä niitä läpi kanssani. Käyn jokaisen lapsen kanssa jokaisen kuvan yksitellen läpi, jotta he ymmärtävät mistä kuvassa on kyse. Osa lapsista haluaa itse osallistua kuvien läpikäyntiin kertoen mitä ne esittävät, osa vain kuuntelee, kun käyn kuvat läpi.

Lapset kertovat kuvia apuna käyttäen mistä asioista he pitävät päiväkodissa. Suurin osa mainitsee vähintään yhden kuvan kertoman asian. Moni lapsista valitsee useamman suosikkinsa. Eräs poika valitsee maalauksen suosikikseen todeten:

”Minä maalaan kaikki värit.” (P4)

Jokainen kuva valitaan mieluisaksi puuhaksi vähintään kerran, eli jokainen lapsi löytää suosikkinsa kuvista. Eniten mainintoja lempiasioiksi päiväkodissa saavat jumppa, uinti ja retket. Kaikki lempipuuhiksi mainituista asioista liittyvät jollain tavalla liikkumiseen. Lapselle liikunta merkitsee tapaa oppia, olla ja elää. Liikkuva lapsi on hyvinvoiva ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja terveellisen elämän perusta luodaankin jo lapsena. (Kylmänen 2016, A 30-31.) Uusien varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositusten mukaan lasten tulisikin liikkua päivässä vähintään kolme tuntia päivässä sisältäen tunnin vauhdikasta fyysistä aktiivisuutta ja kaksi tuntia reipasta ulkoilua ja kevyttä liikuntaa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 14.)

Lasten on selvästi hankalampi kertoa, mistä he eivät pidä päiväkodissa. Osa hyödyntää tässäkin kysymyksessä kuvia valiten jonkun kuvan, josta ei pidä. Osa kertoo muunlaisistakin asioista, kuten seuraavat haastateltavat tuovat esiin:

”Ei, en tykkää pestä hampaita.” (T4)

”Muovailusta en minä pidä, mutta pienistä muovailuvahoista minä pidän.” (P4)

Haastattelemieni lasten päiväkotiryhmässä on yleensä tietyinä viikonpäivinä retkipäiviä. Retket suuntautuvat yleensä joko lähimetsään tai leikkipuistoon. Lapset kertovat alla olevien esimerkkien mukaisesti minkälaisista retkistä he pitävät:

”Et ku syödään leipää.” (T1)

”Ööö, no ku mennään retkelle.” (P2)

Suurin osa lapsista pitää retkistä. Sekä leikkipuistoretket että metsäretket ovat mieluisia. Osa haastateltavista kertoo minulle läheisistä retkipaikoista, viime aikaisista retkistä tai kotona tehtävistä retkistä.

”Me ollaan menty mummon ja papan kanssa puistoretkelle.” (T1)

”Minä menen äidin kanssa keinumaan.” (P4)

Lapsille tärkeintä tuntuu olevan se, kunhan vain lähdetään retkelle. Määränpäällä ei ole niin suurta merkitystä, saati eväiden mukana ololla. Lasten kertomukset perheenjäsenten kanssa tehdyistä retkistä kielivät siitä, että läheisten kanssa retkeileminen on tärkeää. Retkillä lapset pääsevät toteuttamaan luontaista tapaansa toimia liikkumisen, leikkimisen ja tutkimisen avulla. Pienellä lapsella on kyky löytää ympäristöstään pieniäkin kiinnostavia asioita, sillä pienen lapsen aistit ovat herkäät havainnoimaan ympäristöä. (Ojanen ym. 2010, 242.)

Lapset ovat suurilta osin tyytyväisiä päiväkodin toimintaan ja arkeen. Siitä kertovat lasten positiiviset vastaukset päiväkotipäivän tunnelmista ja tekemisistä, sekä se, että he eivät keksineet helposti epämieluisia asioita päiväkodista.

5.4 Lasten kehittämissuositukset

Jokaisen haastateltavan lapsen mielestä päiväkodissa tehdään sellaisia asioita, mistä he pitävät. Tällöin monipuolisen varhaiskasvatuksen toteuttamisessa on onnistuttu. Päiväkodin tulevaisuudesta keskusteltaessa lapsilla on mielessä muutamia kehityssuosituksia, mitä he haluaisivat muuttaa päiväkodissa. Seuraavanlaisia vastauksia tulee esiin:

”Ulkoilun.” (P1)

”Muovailla enemmän.” (T3)

”Haluaisin jäädä loppuelämäksi yökylään tänne!” (T4)

”Joo, mä tykkäisin mennä uimahalliin.” (T4)

Edellä mainitut kehittämissuositukset liittyvät toimintoihin, jotka ovat lapsille mieluisia. Lapset pitävät yleensä käsillä työskentelystä. Yökyläily on todennäköisesti kolmevuotiaalle lapselle jännittävä asia, mutta päiväkotia koetaan kuitenkin turvalliseksi paikaksi nukkua. Uimahallissa käynti voi olla lapselle harvinaisempaa mieluisaa puuhaa, joka ylittää tavallisen päiväkodin arjen. Keskustelemme lasten kanssa myös siitä, mitä he haluaisivat tehdä päiväkodissa enemmän.

”Enemmän retkille ja uimaan.” (T1)

”Leikkiä hiekkasangoilla.” (P2)

”Enemmän jumppaa.” (P3)

”Leikkiä piilosta. Mennä pihalle.” (T4)

Lasten toiveissa nousee esille erityisesti liikkuminen ja leikkiminen. Nämä toiveet ovat luonnollisia lapsille, sillä liikkuminen ja leikkiminen kuuluvat neljään lapselle ominaiseen tapaan toimia ja ajatella. Kun lapsi toimii itselleen mielekkäällä tavalla, hän saa merkityksellisiä kokemuksia. (Ojanen ym. 2010, 196.) Kaikki lasten toiveet ovat myös mahdollisia toteuttaa päiväkotiympäristössä.

Suurimmalla osalla lapsista ei ole mielessä asioita, mitä he haluaisivat tehdä päiväkodissa vähemmän. Lähes kaikki vastasivat, etteivät tiedä. Muutamalla lapsista on kuitenkin mielipide, mitä he haluaisivat vähemmän päiväkodissa, joka käy ilmi seuraavista aineistoesimerkeistä:

”Laskea liukumäkeä ulkona.” (P2)

”En halua vauvoja hoitaa.” (P5)

Nämä edellä mainitut asiat lasten vastauksissa ovat sellaisia, joita lapsella ei ole päiväkodissa velvollisuutta tehdä. Lapsilla on mahdollisuus vaikuttaa siihen, mitä he tekevät pihalla ulkoillessaan tai hoitavatko he vauvoja lainkaan. Nämä vastaukset kertovat siitä, että lapset ovat kokeilleet kyseisiä asioita mutta ovat todenneet, etteivät ne ole itselle mieluisia puuhia.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa tarkastelen tutkimustuloksia ja esittelen niiden perusteella tekemiäni johtopäätöksiä, sekä vastaan asettamaani tutkimuskysymykseen. Opinnäytetyöni tavoitteena oli kartoittaa lasten kokemuksia päiväkodista. Onnistuin tutkimustavoitteessani mielestäni hyvin ja sain tutkimuksellani vastauksen tutkimuskysymykseeni. Teoria-aineistojen ja haastattelujen avulla sain selkeän kuvan päiväkodin arjesta ja lasten kokemuksista päiväkodissa olosta. Lisäksi sain selville, miten lapset kehittäsivät päiväkotia tulevaisuudessa. Teoria-aineistot tukivat haastatteluista tekemiäni päätelmiä.

Tutkimuskysymykseni koski sitä, minkälaisia kokemuksia lapsilla on päiväkodista ja varhaiskasvatuksesta. Haastateltavieni lasten kokemukset päiväkodista ovat pääsääntöisesti positiivisia. Käsittelimme päiväkotia ja sen arkea useammasta eri näkökulmasta, joista suurimman osan lapset näkivät positiivisessa valossa. Mieluisa arki vaikuttaa huomattavasti lasten päiväkotikokemuksiin. Haastatteluista nousi ilmi se, että varhaiskasvatus kyseisessä ryhmässä on monipuolista ja mielekästä lapsille. Päiväkodin toiminnassa toteutetaan laajasti erilaisia varhaiskasvatuksen osa-alueita ja sisällöllisiä orientointeja. Lasten tyytyväisyydestä varhaiskasvatukseen kieli myös se, että suuria kehittämisehdotuksia ei ollut mielessä. Kehitystä toivottiin sellaisiin asioihin, joita jo toistuu päiväkodin arjessa mutta niitä toivottaisiin vielä lisää.

Haastattelemiani lapset kokevat päiväkodin pääsääntöisesti myönteisenä asiana. He viihtyvät päiväkodissa hyvin ja kuvailevat päiväkotia positiivisin adjektiivein. Useammassa päiväkotimaailmaan liittyvässä tutkimuksessa, kuten Lahtisen (2003, 74) sekä Falkstedtin ja Thomanderin (2011, 29) tutkimuksissa on todettu, että lapset todella viihtyvät päiväkodissa. Lahtisen (2003, 72) pro gradu-tutkielmassa nousi esille, että monipuolinen toiminta lisää lasten viihtyvyyttä päiväkodissa. Tuo väite tukee tutkimustuloksiani. Tutkimuspäiväkodissani toteutetaan monipuolista toimintaa ja lapset viihtyvät päiväkodissa. Tutkimuksessani lapset kokivat, että päiväkodissa tehdään monipuolisesti asioita, mistä he pitävät. Lahtisen (2007, 58) pro gradu-tutkielman tuloksissa nousee esille, että lapsille kivaa tekemistä ovat muun muassa leikkiminen, liikunta, retket, askartelut ja ulkoilu. Nämä ovat samoja asioita,

joita nousi esille haastateltaviltani lapsilta. Jokaisella haastattelemani lapsella oli vähintään yksi lempipuuha päiväkodin arjessa ja kaikki mainitsivat yhdeksi lempipuuhaan vähintään yhden Lahtisen tutkielman kivan tekemisen puuhista. Tutkielmassa mainitut kivat puuhut ovatkin osa lapselle ominaisia toimintatapoja, jotka lapsi kokee mielekkäinä.

Haastatelluista lapsista jokaisella on useampi leikkikaveri omasta ryhmästä tai naapurin lapsiryhmästä. Lapset tuntevat saavansa valita itse leikkikaverinsa, joka lisää lapsen osallisuuden tunnetta. Paananen (2006, 42) kirjoittaa pro gradu-tutkielmaansa, että lapset kokevat kavereilla olevan suurta vaikutusta hyvinvointiin päiväkodissa. Hänen mukaansa lapsille on tärkeää, että päiväkodissa on paikalla kavereita, joista saa leikkiseuraa. Sama asia nousee esille tutkimuksestani. Tämä näkyy mielestäni hyvin siinä, kuinka lapset nimesivät innokkaasti leikkikavereitansa ja osa kertoi myös siitä, mitä he tekevät yhdessä.

Oman ryhmänsä kasvattajat lapset näkevät turvallisina, helposti lähestyttävänä aikuisina. Pahan mielen sattuessa lapset kokevat voivansa turvautua aikuiseen, samoin kuin tarvitessaan apua, lapset luottavat kasvattajan auttavan. Ryhmän kasvattajat ovat siis onnistuneet työssään ja perusturvallisuuden luomisessa. Kolmevuotiailla ja sitä nuoremmilla lapsilla kasvattajien rooli päiväkodissa on huomattavasti merkittävämpi, kun heitä vanhempien lasten ryhmissä. Mitä vanhemmaksi päiväkotikäinen lapsi kasvaa, sitä enemmän kasvattajan rooli muuttuu hoivaajasta ja sylittelijästä ohjaavaksi henkilöksi ja taustatukijaksi. Tätä ajatustani tukee myös Suvannon (2013, 27) opinnäytetyön tutkimus, jossa lapset mainitsivat päiväkodin kasvattajat neutraaleina, päivää eteenpäin ohjaavina henkilöinä, kun taas minun tutkimuksessani lapset nostivat kasvattajat esiin positiivisina ja tärkeinä arjen henkilöinä. Suvannon tutkimuksessa puolet lapsista oli esikouluikäisiä ja puolet 3-5 vuotiaita. Myös Roosin (2015, 124) väitöskirjassa kasvattajien rooleiksi 4-5 vuotiaiden lasten mielestä nousivat lähinnä järjestyksestä huolehtiminen, toiminnan järjestäminen, lasten hoitaminen ja muut aikuisten työtehtävät.

Saamani tutkimustulokset kertovat siitä, että lasten kokemukset päiväkodista ovat pääsääntöisesti positiivisia. Haastattelemani lapset olivat melko yksimielisesti tyytyväisiä päiväkodin toimintaan, tiloihin ja arkeen ylipäättänsä. Lasten tyytyväisyydestä

kielii myös se, että heillä ei ollut kovin suuria kehittämisehdotuksia mielessä päiväkotiin. Eniten lapset toivoivat lisää leikkiä päiväkotipäiviin. Paanasen (2006, 42) tutkimuksen mukaan lasten toiminta ja tekeminen vaikuttavat vahvasti hyvinvointiin päiväkodissa. Hyvinvointi taas mielestäni vaikuttaa kiinteästi lasten positiivisiin kokemuksiin. Paanasen tutkimuksessa nousi esille, että lasten mielestä mieluisin toiminta päiväkodissa lähes poikkeuksetta on leikkiminen. Onkin siis luontevaa, että lapset toivovat lisää leikkiaikaa päiväkotiin. Myös erilainen liikkumiseen liittyvä ohjattu toiminta, kuten jumpat ja retket, olivat lapsien toivomuksia tutkimuksessani. Teoria-aineisto tukee näitä tuloksista esiin nousevia lasten toiveita, sillä lapsille leikkiminen ja liikkuminen ovat tärkeitä arjen toimintatapoja.

Haastattelemani lapset totesivat lähes yksimielisesti, että päiväkodissa ei ole mahdollista olla rauhassa tai yksin. Falkstedtin ja Thomanderin (2011, 27) tutkimuksessa nousee esille samanlainen vastaus kyseiseen asiaan. Lähes kaikki heidän tutkittavistaan lapsista olivat sitä mieltä, ettei päiväkodissa ole mahdollisuutta yksinololle. Eräs haastattelemistani lapsista nosti aiheeseen liittyen esille sen, että päiväkodissa täytyy olla kavereiden kanssa. Lapset siis saattavat kokea, että päiväkodissa täytyy toimia koko ajan jonkun toisen lapsen kanssa yhteistyössä. Oman kokemukseni mukaan leikkejä järjestettäessä kasvattajat usein ohjaavat lapsia useamman lapsen yhteisiin leikkeihin, eikä huomioikaan sitä, että lapsi saattaisi nauttia myös itsenäisistä puuhista. Päiväkodissa ei välttämättä myöskään ajatella, että omiin oloihin vetäytymiselle voisi olla tarvetta. Ottaen huomioon, kuinka valtavan määrän vuorovaiikutussuhteita pieni lapsikin käy läpi päiväkotipäivän aikana, on rauhoittumiselle varmasti tarvetta. Päiväkodissa ei kuitenkaan välttämättä ole mahdollista järjestää tiloja ja sopivaa hetkeä yksinololle. Tätä asiaa voisi kuitenkin miettiä, sillä lapset ovat koko päiväkotipäivän ärsykkeiden ympäröimänä ja tarvetta rauhoittumiselle voi ilmetä.

7 POHDINTA

Tässä luvussa kerron tutkimukseni eettisyydestä ja luotettavuudesta, sekä käyn läpi koko opinnäytetyöprosessia sekä ammatillista kasvuani prosessin aikana. Lopuksi pohdin vielä työni kehittämistä sekä jatkotutkimusmahdollisuuksia.

7.1 Eettisyys ja luotettavuus

Kaikissa tutkimuksissa on tarpeen arvioida tutkimuksen luotettavuutta. Tarkastelen omaa tutkimustani sekä reliaabeliuuden ja validiuksen kannalta. Reliaabeliuudella tarkoitetaan tulosten toistettavuutta. Samaa henkilöä tutkittaessa kahden eri tutkijan toimesta, tulisi molemmilla tutkimuskerroilla päätyä samanlaiseen tulokseen, jotta tutkimus olisi reliaabeli. Validius taas tarkoittaa pätevyyttä. Validi tutkimus on tehty tutkimusmenetelmällä, joka tutkii juuri sitä mitä on tarkoituskin. (Hirsjärvi ym. 2013, 231.)

Tutkimukseni reliaabeliutta on haastava arvioida. Laadullinen tutkimus on luonteeltaan ainutlaatuinen ja sen aineistot ovat ainutkertaisia. Kanasen (2014, 19) mukaan laadullisen tutkimuksen tulokset eivät ole yleistettävissä, sillä ne ovat sidottuja tutkimuskohteeseen. Lasten kohdalla heidän vastauksiinsa vaikuttaa varmasti paljon haastateltava henkilö, joten tutkimustani ei saisi toteutettua täsmälleen samanlaisena uudestaan. Lasten kokemukset eivät kuitenkaan muutu.

Tutkimukseni validius on mielestäni hyvä. Kasvokkaisessa vuorovaikutustilanteessa kysymykset ovat helpommin selitettävissä kuin esimerkiksi kyselylomakkeessa, jolloin väärinkäsitysten mahdollisuus pienenee. Haastattelumenetelmän avulla pääsin tutkimaan juuri sitä asiaa mitä oli tarkoituskin ja näin tutkimusprosessini vastasi tutkimusongelmaani. Tutkimukseni luotettavuutta lisää myös tarkka raportointi tutkimuksen kulusta. Olen kertonut mahdollisimman selkeästi ja todenmukaisesti kaikki aineiston keräämiseen ja käsittelyyn liittyvät vaiheet. Kerroin tarkasti myös haastattelupaikoista ja -tilanteista sekä mahdollisista häiriötekijöistä.

7.2 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kasvu

Opinnäytetyön tekeminen oli suuri, mutta mieluisa prosessi minulle. Olen hyvin tyytyväinen työni aikataulutukseen. Tein tietoisesti ratkaisun nopeuttaa opintojani tekeillä yhden kesän vain ja ainoastaan kesäopintoja. Suoritin kesällä kaksi kurssia, yhden harjoittelun ja kirjoitin opinnäytetyötä. Tein suurimman osan opinnäytetyöstäni kesällä kesäopintojeni kyljessä, joka helpotti huomattavasti urakkaani. Kouluvuoden tiimellyksessä opinnäytetyön kirjoittaminen olisi varmasti haastavampaa ja se täytyisi osata aikatauluttaa paremmin. Koska minulla oli vapaasti aikaa kirjoittaa työtäni, tein sitä silloin, kun se tuntui mieluisalta. Tämä oli sopiva päätös minulle. Saatoin kirjoittaa viikon aikana joka päivä useamman tunnin ja sitten pitääkin useamman päivän tauon työskentelystä. Työhön tarttuminen tuntui aina mukavalta, kun sitä ei tarvinnut tehdä kiireellä pinna kireällä.

En olisi uskaltanut toteuttaa tutkimusta kolmevuotiaiden ryhmässä, ellen itse olisi ollut kyseisessä ryhmässä työharjoittelussa. Pitkän työharjoittelun ansiosta sain tutustuttua lapsiin hyvin, joten tiesin heidän valmiutensa haastatteluun osallistumisessa. Uskalsin luottaa siihen, että heillä on kyllä sanansa sanottavana haastattelussa. Työharjoitteluni ansiosta tunsin myös lasten perheitä ja luotin heihin haastattelulupien saamisessa. Tuttu työympäristö oli todella tärkeä etu työtä tehdessäni. Tunsin ryhmän tilat, kasvattajat ja toimintatavat. Se helpotti minua haastatteluja tehdessäni. Olisi ollut ihan erilainen tilanne, jos työympäristö ja ihmiset olisivat olleet minulle vieraita. Tutustumiseen olisi mennyt paljon energiaa, jonka nyt sain käytyksi suoraan haastatteluihin.

Olin alun perin haastattelurunkoa luodessa siihen kovin tyytyväinen. Ajan kuluessa, kun litteroin aineistoani, aloin kyseenalaistaa haastattelurunkoni kysymyksiä ja pidin niitä turhan monimutkaisina. Epätoivo tietysti kuuluu tutkimuksen tekoon. Jos kuitenkin nyt voisin luoda haastattelurungon uudestaan, tulisi siitä hieman erilainen. Muokkaisin kysymyksiä enemmän kolmevuotiaalle sopiviksi, helpommin ymmärrettävään muotoon. Olisin myös halunnut muokata haastattelurunkoa niin, että se käsittelee vielä useampaa erilaista teemaa. Myös testihaastattelu olisi tarpeen tehdä ennen haastattelurungon lukkoon lyömistä.

Oli tietoinen valintani toteuttaa opinnäytetyö itsenäisesti. Koin, että sitä kautta saisin kaikkein parhaiten työstä eniten irti, kun olen itse mukana koko ajan jokaisessa työvaiheessa. Minulle itsenäisesti työskentely on luontevaa, joten en epäröinyt valintaani lainkaan. Itsenäisesti työskennellessä ei ole riippuvainen toisen aikatauluista. Tosin silloin täytyy myös saada itsestä aktiivinen työote esiin, että saa tartuttua työn syrjään kiinni säännöllisesti. En kuitenkaan kiellä, etteikö epätoivon hetkillä työskentelyparista olisi ollut suurta tukea ja apua. Olen kuitenkin tyytyväinen päätöksestäni tehdä työ yksin. Aloitin opinnäytetyöprosessin ennen muita vuosikurssilaisiani opintojen nopeuttamisen takia. Opinnäytetyön suunnitelmaa tehdessä ja ensimmäiseen seminaariin osallistuessani olin melko jännittynyt, sillä en tiennyt yhtään mitä tuleman pitää. Tällaiset kokemukset kuitenkin kasvattivat ja voimaannuttivat minua. Tutkimuslupaa odotellessani minulla meinasi jo epätoivo iskeä, mutta onneksi sain luvan lopulta odottelun jälkeen. Tutkimusluvan saamisen jälkeen asiat alkoivat edetä toivotusti. Tutkimuslupa määritteli haastattelujeni alkamista ja liian pitkälle mennessään haastateltavani olisivat jääneet päiväkodista jo kesälomille.

Lasten haastattelemisen oli yksi suurimmista haasteista tutkimuksessani. Olen tyytyväinen, että perehdyin aiheesta kertovaan aineistoon kattavasti ennen haastattelujen aloittamista, sillä se valmisti minua koitokseen. Ilman perehtymistä olisi esimerkiksi voinut jäädä huomioimatta lapsille piirustusmahdollisuuden tarjoaminen, joka olisi saattanut vaikuttaa negatiivisesti haastattelujeni onnistumiseen. Lasten haastattelemisen oli todella mielekästä ja mielenkiintoista. Lasten ajatukset ja heidän näkökulmansa maailmaan on aikuisiin verrattuna kovin erilainen, joka antaa mahdollisuuksia todella monipuolisille keskusteluille. Kannustan kaikkia lasten haastattelemista epäröiviä ryhtymään toimeen, sillä se ottaa, mutta myös antaa valtavasti.

Olen kiitollinen yhteistyöpäiväkodilleni. Kaikki sujui työssäni mukavasti, joka tietysti helpotti työskentelyäni. Lapsiryhmäni kasvattajat olivat joustavia haastattelutilanteita järjestettäessä ja tunsin olevani tärkeässä roolissa tutkimuksen tekijänä. Minulle jäi kaiken kaikkiaan todella hyvä mieli opinnäytetyöprosessista.

7.3 Työn kehittäminen

Haastattelumenetelmän lisäksi tutkimukseeni olisi sopinut mukaan myös havainnointimenetelmä, jolloin olisin havainnoinut lasten päiväkotiarkea haastattelujen lisäksi. Tämä olisi laajentanut aineistoa paljon ja tutkimuksesta olisi tullut vielä kattavampi. Tällaista tutkimusta en kuitenkaan olisi voinut toteuttaa yksin, vaan se olisi vaatinut työparin. Vain haastatteluja hyödyntämällä tätä tutkimusta olisi voinut laajentaa myös haastattelemalla isompaa joukkoa lapsia tai useampia eri lapsiryhmiä. Tämä tutkimukseni olisi ollut varmasti helpompi toteuttaa esimerkiksi esikouluikäisten ryhmässä, sillä heidän verbaalinen viestintänsä on huomattavasti kehittyneempää kuin kolmevuotiaan. Nyt haastattelumieni lasten vastaukset ovat melko lyhyitä. Monisanaisemmat vastaukset olisivat tuoneet työlle vielä kattavammin aineistoa ja ne olisivat monipuolistaneet tutkimustulosten läpikäyntiä, kun esille olisi voinut nostaa enemmän ja laajempia lasten kokemuksia. Esikouluikäisillä lapsilla olisi ollut varmasti enemmän mielipiteitäkin. Halusin kuitenkin ottaa haasteen vastaan ja kokeilla jotain hieman epätavallisempaa. Yleisemmin haastatellaan juuri hieman vanhempia päiväkotilaisia kuin kolmevuotiaita.

Tutkimuksesta olisi saanut huomattavasti kattavamman myös laajentamalla haastattelurunkoa lisää erilaisiin aihealueisiin. Tutkimukseni kohderyhmä huomioon ottaen ei haastattelurunkoa voi kuitenkaan paisuttaa loputtomiin. Varhaiskasvatus ja päiväkotipäivä sisältävät niin paljon erilaisia toimintoja, että niistä kokonaisvaltaisen haastattelurungon rakentaminen olisi vaatinut paljon työtä ja joko erilaisen kohderyhmän haastatteluille tai sitten useampia haastattelukertoja saman lapsen kanssa. Tutkimukseen olisi voinut haastattelujen lisäksi lisätä myös esimerkiksi sadutusta ja piirtämistä. Sadutuksen ja piirtämisen keinojen avulla lapset olisivat päässeet piirtämään itselleen tärkeitä asioita päiväkodista ja sen jälkeen kuvailemaan tarinoiden kautta, mitä piirroksessa esiintyy.

Tällaisen samankaltaisen tutkimuksen voisi myös toteuttaa kyselylomakkeita hyödyntäen, jolloin lapset olisivat vanhempiensa kanssa täyttäneet vastaukset haastattelukysymyksiini. Kyselylomakkeita hyödyntäen vastaukset olisivat voineet olla hieman laajempia, kun kysymyksiin vastaukset olisi mietitty tutussa paikassa yhdessä oman vanhemman kanssa. Halusin kuitenkin päästä itse osalliseksi aineistonkeruuseen enkä vierittää vastuuta siitä vanhemmille.

LÄHTEET

A 16.3.1973/239. Asetus lasten päivähoidosta.

Creswell, J. W. 2007. Research design: Qualitative & quantitative approaches. Thousand Oaks: Sage Publications.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2016:1. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 12.9.2016]. Saatavana: http://www.oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Falkstedt, E. & Thomander, P. 2011. Lasten tyytyväisyys saamaansa päivähoitoon Montessori-päiväkoti Aurinkoleijonassa. [Verkkajulkaisu]. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 16.8.2016]. Saatavana: <http://theseus.fi/bitstream/handle/10024/43023/Lasten%20tyytyvaisuus%20saamaansa%20paivahoitoon%20Montessori-paivakoti%20Aurinkoleijonassa.pdf?sequence=1>

Helavirta, S. 2011. Lapset hyvinvointitiedon tuottajina. Tampere: Tampere University Press. Acta Universitatis Tamperensis 1669.

Helenius, A. 2008. Mitä pedagogisella prosessilla tarkoitetaan?: Lapsi kehitty toiminnassa. Teoksessa: Helenius, A. & Korhonen, R. (toim.) Pedagogiikan palikat: Johdatus varhaiskasvatukseen ja –kehitykseen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy, 52-67.

Helenius, A., Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen, H. 2001. Pienet päivähoitossa: alle kolmevuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: WSOY.

Hellström, M. 2010. Sata sanaa kasvatuksesta. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 18. p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Howe, C. 2010. Peer Groups and Children's Development. Chichester: Wiley-Blackwell.

Järvinen, M. 18.6.2014. Motivoiva haastattelu. [Verkkosivu]. [Viitattu 15.8.2016]. Saatavana: <http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituks/suositus?id=nix02109>

- Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.
- Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Karisto, A. & Seppälä, U. 2004. Maukas gradu: Valmistusvihjeitä tutkielman tekijöille. Tampere: Vastapaino.
- Kauppila, R. A. 2005. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito: Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Kokljuschkin, M. 2001. Unelmien päiväkotit: Kohti parempaa oppimisympäristöä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Komi, T. 2016. Koko päivä pedagogiikkaa. Lastentarha 1/16, 18-19.
- Kronqvist, E-L. & Kumpulainen, K. 2011. Lapsuuden oppimisympäristöt: Eheä polku varhaiskasvatuksesta kouluun. Helsinki: WSOYpro.
- Kylmänen, E. 2016. Uusi liikuntasuositus: Kolme tuntia päivässä. Helsingin sanomat 8.9.2016, A 30-31.
- L 19.1.1973/36. Varhaiskasvatuslaki.
- L 21.8.1998/628. Perusopetuslaki.
- L 29.4.2005/272. Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista.
- Lahtinen, J. 2003. "Mistä on hyvät päiväkodit tehty?" Yleisiä toimintatapoja päiväkodin laadukkaan ja innostavan kulttuuriin luomisessa. [Verkojulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 25.10.2016]. Saatavana: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18185/G0000623.pdf?sequence=1>
- Lahtinen, S. 2007. Päivähoidon laatu lasten subjektiivisen hyvinvoinnin näkökulmasta. Jyväskyläläiset lapset palautteenantajina. [Verkojulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Pro gradu-tutkielma. [Viitattu 25.10.2016]. Saatavana:

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18217/URN_NBN_fi_jyu-2007272.pdf?sequence=1

- Lastentarhanopettajaliitto. Lastentarhanopettajien ammattietikka. 2005 [Verkkopublication]. [Viitattu 12.9.2016]. Saatavana: <http://www.lastentarha.fi/cs/ltol/Esitteet>
- Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään – näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Helsinki: Pedatieto.
- Nissilä, M-L. 2015. Ops! Oppiminen uusiksi. Opettaja 1/2015, 22-23.
- Ojanen, T., Ritmala, M., Sivén, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2010. Lapsen aika. 12.-14. p. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2016. Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä: Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:21.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Ei päiväystä. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut. [Verkkosivu]. Viitattu 9.10.2016. Saatavana: <http://www.minedu.fi/OPM/Koulu-tus/varhaiskasvatus/paivahoitomaksut/index.html>
- Opetusalan ammattijärjestö OAJ. Ei päiväystä. Varhaiskasvatuslaki. [Verkkosivu]. [Viitattu 12.9.2016]. Saatavana: <http://www.oaj.fi/cs/oaj/varhaiskasvatuslaki>
- Opetushallitus. Ei päiväystä. Varhaiskasvatus. [Verkkosivu]. [Viitattu 15.8.2016]. Saatavana: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus
- Paananen, S. 2006. Lapsen hyvinvointia edistävä arki päivähoitossa. [Verkkopublication]. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Pro gradu-tutkielma. [Viitattu 25.10.2016]. Saatavana: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18202/URN_NBN_fi_jyu-2006395.pdf?sequence=1
- Piironen-Malmi, U. & Strömberg, S. 2008. Välittämisen pedagogiikka. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Puroila, A-M., Estola, E. & Syrjälä, L. 2013. Having, loving and being: children's narrated well-being in Finnish day care centres. Teoksessa: Määttä, K. & Uusi-autti, S. (toim.) Early Child Care and Education in Finland. Lontoo: Routledge. 55-72.
- Raittila, R. 2013. Pienryhmätoiminta ja leikkialueet: Varhaiskasvatuksen pedagoginen toimintaympäristö rakentuu arkisissa käytännöissä. Teoksessa: Karila, K. & Lipponen, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino, 69-94.

- Repo, L. 2015. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. 2. uud. p. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Ritala-Koskinen, A. 2001. Lasten haastattelu tutkijan haasteena. Teoksessa: Kangassalo, M. & Suoranta, J. (toim.) Lasten tietoyhteiskunta. Tampere: Tampere University Press. 145-169.
- Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. 2013. Tutkimuksen voimasanat. 1. – 2. p. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Roos, P. 2015. Lasten kerrontaa päiväkotiarjesta. [Verkkajulkaisu]. Tampere: Tampere University Press. Väitösk. [Viitattu 25.10.2016]. Saatavana: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/96477/978-951-44-9691-2.pdf?sequence=1>
- Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. 2013. Talentia ry. 6. p. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 12.9.2016]. Saatavana: http://www.talentia.fi/files/558/Etiikka-opas_2013_net.pdf
- Suoninen, E. & Partanen, J. 2010. Haastattelu vuorovaikutuksen tilana – meadiläinen näkökulma. Teoksessa: Kallio, K. P., Ritala-Koskinen, A. & Rutanen, N. (toim.) Missä lapsuutta tehdään? Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 105, 103-117.
- Suvanto, H. 2013. ”Ja sitten vielä täällä on hirveesti lapsia ja on ahasta” Lasten kokemuksia päiväkodin arjesta. [Verkkajulkaisu]. Joensuu: Karelia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 25.10.2016]. Saatavana: http://theseus.fi/bitstream/handle/10024/67150/suvanto_heidi.pdf?sequence=1
- Säkkinen, S. & Kuoppala, T. 2015. Lasten päivähoito 2014. [Verkkajulkaisu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL. [Viitattu 22.9.2016]. Saatavana: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129632/Tr28_15.pdf?sequence=5
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 8.12.2015. Vasu-asiakirja. [Verkkosivu]. [Viitattu: 21.10.2016]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/lait-ja-opaat/varhaiskasvatus-ja-paivahoito/vasu-asiakirja>
- Tiusanen, E. 2008. Päivittäiset toiminnot päivähoitossa. Teoksessa: Helenius, A. & Korhonen, R. (toim.) Pedagogiikan palikat: Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. Helsinki: WSOY oppimateriaalit Oy. 79-98.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uud. p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

- Turtiainen, P. 2001. Lapsen kuulemisen mahdollisuudet ja rajoitukset haastattelututkimuksen näkökulmasta. Teoksessa: Kangassalo, M. & Suoranta, J. (toim.) Lasten tietoyhteiskunta. Tampere: Tampere University Press. 170-180.
- Turtiainen, P. 2001. Miten kuulla lasta? Esimerkkinä päiväkotilasten ja koululaisten haastattelut. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 2001:2.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007. Helsinki: Stakes. Oppaita 56. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 15.8.2016]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201210089363>
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Helsinki: Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2016:17. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 7.11.2016]. Saatavana: http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. Ei päiväystä. Unicef. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 9.10.2016]. Saatavana: https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

Liite 2. Tutkimuslupa

Liite 3. Kirje vanhemmille

Liite 4. Kuvat haastatteluun käytetyistä kuvista

LIITE 1 Haastattelurunko

Haastattelurunko

Alku: millä mielellä olet nyt? (hymykortit)

1. Toiminta ja arki

Millä mielellä tulet päiväkotiin?

Millaista päiväkodissa on?

Mitä teet mieluiten päiväkodissa? (tukikuvat)

Mistä et pidä päiväkodissa?

2. Tilat ja piha

Mitä pidät päiväkodin sisätiloista?

Millainen päiväkodin piha on leikkimiseen ja ulkoiluun?

Millaisista retkistä pidät päiväkodissa?

3. Toiminta ja arki

Onko sinulla päiväkodissa tekemistä?

Tehdäänkö päiväkodissa asioita, joista tykkäät?

4. Turvallisuus

Mitä teet, jos sinulle tulee paha mieli päiväkodissa?

Saatko aina aikuisilta apua, jos tarvitset? Miten saat? / Miksi et saa?

5. Ystävyyssuhteet

Millaisia kavereita sinulla on päiväkodissa?

Saatko valita, keiden kanssa leikit? Miten saat? / Miksi et saa?

Saatko olla päiväkodissa rauhassa tai yksin, jos haluat? Miten saat? / Miksi et saa?

6. Päiväkodin tulevaisuus

Mitä haluaisit muuttaa päiväkodissa?

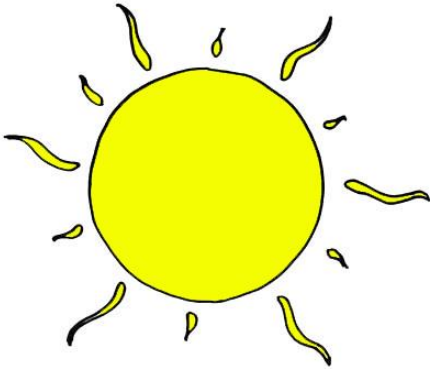
Mitä haluaisit tehdä päiväkodissa enemmän?

Millaisia asioita haluaisit tehdä päiväkodissa vähemmän?

LIITE 2 Tutkimuslupa

Asia	<p>Tutkimuslupa / Perälä Ida</p> <p>Ida Perälä opiskelee Seinäjoen ammattikorkeakoulussa sosionomiksi ja anoo tutkimuslupaa toteuttaakseen aineistonkeruuta opinnäytetyötään varten. Tutkimuksen aihe: Lasten kokemukset päiväkodista ja saamastaan varhaiskasvatuksesta</p> <p>Tutkimuksessa selvitetään, miten lapset kokevat päiväkodin arjen ja mikä on päiväkodissa heille tärkeää. Tarkoituksena on saada kuva lasten arjesta päiväkodissa. Aineistonkeruu toteutetaan yksilö- että parihaastatteluina. Tutkimus tehdään [REDACTED] [REDACTED], johon päiväkodinjohtaja on antanut alustavan suostumuksensa.</p> <p>Aineisto kerätään toukokuun 2016 aikana. Tutkimuksen arvioitu valmistumisaika 31.12.2016 mennessä.</p>																					
Päätös	<p>Päätän myöntää tutkimusluvan edellyttäen, että:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista - tutkimuksessa saatujen tietojen osalta noudatetaan salassapitovelvollisuutta - tutkimuksessa yksittäiset henkilöt eivät saa olla tunnistettavissa - yksi kappale valmiista tutkimuksesta luovutetaan maksutta varhaiskasvatukselle - tutkija antaa luvan julkaista tutkimuksensa sähköisessä muodossa Seinäjoen kaupungin kotisivuilla - tutkija sitoutuu esittelemään tutkimuksensa <p>Tutkimus voidaan toteuttaa [REDACTED] ja [REDACTED] Tarvittaessa lisätietoja antaa [REDACTED]</p>																					
Allekirjoitus	<p>Aija-Marita Näsänen, varhaiskasvatusjohtaja, p. 06 416 2151, aija-marita.nasänen@seinajoki.fi</p>																					
Oikaisu-vaatimusohje	<p>Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen osoitteella: Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta, Kirkkokatu 6, PL 215, 60101 Seinäjoki, neljäntoista (14) päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen ja se on tekijän allekirjoitettava.</p>																					
Julkisesti nähtävänä	<p>Varhaiskasvatustoimisto 16.5.2016</p>																					
Tiedoksianto	<table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 50%;">Kenelle</td> <td style="width: 30%;"></td> <td style="width: 20%; text-align: right;">Päivämäärä</td> </tr> <tr> <td>Ida Perälä, aluejohtajat, [REDACTED], Maija Harjunpää, Merja Suolahti</td> <td></td> <td style="text-align: right;">12.5.2016</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Miten</td> </tr> <tr> <td>☐ Lähetetty postitse saantitodistusta vastaan</td> <td>☐ Lähetetty postitse tavallisena kirjeenä</td> <td>☐ Lähetetty sisäisessä postissa</td> </tr> <tr> <td>☐ Luovutettu</td> <td colspan="2" style="text-align: center;">Vastaanottajan allekirjoitus</td> </tr> <tr> <td colspan="3">☒ Lähetetty sähköpostissa</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Tarja Siik, toimistos sihteeri</td> </tr> </table>	Kenelle		Päivämäärä	Ida Perälä, aluejohtajat, [REDACTED], Maija Harjunpää, Merja Suolahti		12.5.2016	Miten			☐ Lähetetty postitse saantitodistusta vastaan	☐ Lähetetty postitse tavallisena kirjeenä	☐ Lähetetty sisäisessä postissa	☐ Luovutettu	Vastaanottajan allekirjoitus		☒ Lähetetty sähköpostissa			Tarja Siik, toimistos sihteeri		
Kenelle		Päivämäärä																				
Ida Perälä, aluejohtajat, [REDACTED], Maija Harjunpää, Merja Suolahti		12.5.2016																				
Miten																						
☐ Lähetetty postitse saantitodistusta vastaan	☐ Lähetetty postitse tavallisena kirjeenä	☐ Lähetetty sisäisessä postissa																				
☐ Luovutettu	Vastaanottajan allekirjoitus																					
☒ Lähetetty sähköpostissa																						
Tarja Siik, toimistos sihteeri																						

LIITE 3 Kirje vanhemmille

Hei [REDACTED] vanhemmat!

Seitsemän viikon työharjoitteluni [REDACTED] oli onnistuneesti ohi huhtikuussa ja palasin loppukevääksi vielä takaisin koulun penkille. [REDACTED] parissa ei kuitenkaan tule vielä täysin loppumaan. Seuraava toteutukseni ryhmässä tulee olemaan sosionomi (AMK)-opintoihini liittyvä opinnäytetyö Seinäjoen ammattikorkeakouluun sosiaali- ja terveysalan yksikköön.

Teen opinnäytetyötä lasten kokemuksista varhaiskasvatuksesta ja päiväkodista. Tarkoitukseni on haastatella [REDACTED] lapsia ja tämän kautta saada tietoa siitä, miten lapset kokevat päiväkodin arjen ja saamansa varhaiskasvatuksesta. Tavoitteeni on saada kuva lasten arjesta päiväkodissa. Mikä on heille tärkeää päiväkodissa, mitä he haluaisivat muuttaa? Haastattelut tapahtuvat päiväkodissa arkipäivinä tavallisten puuhien lomassa. Lapset saavat kertoa yksin tai pareittain omin sanoin ajatuksiaan päiväkodin arjesta ja sen eri toiminnoista. Tarkoitukseni on toteuttaa haastattelut toukokuun aikana.

Haastatteluihin osallistuminen on vapaaehtoista. Haastattelut äänitetään ja opinnäytetyön valmistuksen jälkeen aineisto hävitetään. Aineistoa käsitelen ainoastaan minä opinnäytetyöntekijänä ja koko aineisto käsitellään nimettömänä. Tutkimukseen osallistuvat lapset eivät siis ole millään tavalla tunnistettavissa työstä. Opinnäytetyössä ei mainita myöskään päiväkodin nimeä.

Ohjaavana opettajana minulla on opinnäytetyössäni yliopettaja Tiina Tiilikka, tiina.tiilikka@seamk.fi

Täytähän alla olevat tiedot! Täytettyjen lomakkeiden palautus [REDACTED] viimeistään

Ystävällisin terveisin,

Ida Perälä
ida.perala@seamk.fi

Pyydän suostumustanne, että lapsenne saa osallistua opinnäytetyöhön.

Lapsen nimi: _____

- Lapsemme saa osallistua opinnäytetyöhön
- Lapsemme ei saa osallistua opinnäytetyöhön

Huoltajan allekirjoitus: _____

LIITE 4 Kuvat haastatteluun käytetyistä kuvista